

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 19 · YIL 4 · EYLÜL 2017 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

"...ben edebiyattan ibaretim."

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 19 - Eylül 2017 - 8 TL

www.kafkaokur.com

f kafkaokur

@ kafkaokur

📖 kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

gokhan@kafkaokur.com

Editör

Merve Öz dolap

merve@kafkaokur.com

Sanat Yönetmeni

Rabia Genç

rabia@kafkaokur.com

Kapak Resmi

Tülay Palaz

tulay@kafkaokur.com

Arka Kapak Resmi

Rabia Genç

İllüstrasyonlar

Tülay Palaz

Filiz İrem Özbaş

Eren Caner Polat

Tayfun Yağcı

Eriscan Türk

İletişim

e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

telefon: +90 530 727 15 23

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad., Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12351

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı, yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin. Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil, ölmekten korktuğun halde ölümüne inanmadığın için...

Gençlik, yorulma ihtimalini anlamamaktır. Yaşlanmak ise yorulduğuna hep şaşırarak.

Korkuttuğumun farkındayım ama içimin tüm berrak suları sana doğru akıyor.

Oysa özgürlük kaderi yenebildiğin ölçüde vardır...

Çünkü yüzyıllık yalnızlığa mahkûm edilen soyların, yeryüzünde ikinci bir deney fırsatları olmazdı.

4

12

14

15

16

18

19

20

21

22

23

24

26

28

32

33

34

36

38

40

43

44

46

48

51

- 4 **Nâzım Hikmet** Merve Özdolap
- 12 **Gürültüde İnanmak** Ece Temelkuran, Deneme
- 14 **Hepsi Geçti** Ezgi Ayvalı, Anlatı
- 15 **Bir Kuşun Özgürlüğü** Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 16 **İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Sohbet
- 18 **E. Bahri Butimar, Şiir**
- 19 **Geç Kalmış Ülke** Nihal Başgöl, Şiir
- 20 **Taksim** Cansu Cindoruk, Anlatı
- 21 **Karamel** Sumru Uzun, Anlatı
- 22 **Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 23 **Denizyıldızları da Kayar Mı?** Merve Özdolap, Anlatı
- 24 **Bisiklet Çetesi** Eray Yasin Işık, Öykü
- 26 **Cesare Pavese** Alıntı
- 28 **Bir Derviş Zaim Röportajı** Kerem Bozkurt, Röportaj
- 32 **Nikbi'nin Motifleri** Ömer Okatalı, Şiir
- 33 **Avuç İzi** Nazlı Başaran, Şiir
- 34 **Sakat** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 36 **Rıdvan - Çanta- SON** Emre Polat, Kafkaesk Bilim Kurgu Yazı Dizisi
- 38 **Piyanoda Şiir Çalan ... Chopin** İlknur Öztulum, Biyografi
- 40 **Yüzyıllık Yalnızlık Üzerinden...** Alaattin Cem Özdemir, Kitap İnceleme
- 43 **Sen Yine Bir Düş Gördün Neriman** Nihan Özkoçak, Anlatı
- 44 **Nâzım Hikmet** Gökçe Kocaman, Kolaj
- 46 **Postmodern Don Kişot...** Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır, Film İnceleme
- 48 **İnsanı Beyaz Perdeye Aktarmak** Burcu Keskin, İnceleme
- 51 **Esaretin Bedeli, 1995** Eriscan Türk, Film Alıntısı

NÂZİM HİKMET RAN

Merve Öz dolap

"Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı, yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin. Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil, ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için... "

"Güzel Yüzlü Şair", "Mavi Gözlü Dev", "Romantik Komünist", "Romantik Devrimci" hangi lakabı ile anmak isterseniz isteyin, nereden bakarsanız bakın kendinizden izler görebileceğiniz, evrensel değerlerle insana dokunmayı bilen, sevmeyi, seilmeyi, özlemi, tutkuyu, ayrılığı, kavuşmayı, kırgınlığı, esareti, özgürlüğü hem en naif hem de en keskin sözlerle yüreğinden kalemine taşırmış büyük bir şair Nâzım Hikmet. Birkaç sayfaya eserlerini, davasını, fikirlerini, aşklarını sığdırmak tahmin edersiniz ki epey zorlu bir yolculuk olacak, tabii bir o kadar da keyifli... O zaman başlayalım.

Nâzım Hikmet 20 Kasım 1901'de Selanik'te dünyaya geldi fakat ailesi bu tarih yıl sonuna yakın olduğu için, bir yaş büyük gözükmessin diye doğum tarihini 15 Ocak 1902 olarak anmıştı ve Nâzım da bunu benimsemişti. 20. Yüzyıl başında aydın ve bürokrat bir ailede doğmuştu; dedesi Nâzım Paşa Halep valiliğinde bulunmuş, annesi Celile Hanım Paris'te resim eğitimi görmüştü. Babası Hikmet Nâzım Bey hariciye memurlarındandı. Aile çevresinin Nâzım Hikmet'in eğitiminde önemli etkileri bulunduğunu söyleyebiliriz.

Nâzım okul çağına geldiğinde Fransızca öğretim yapan bir okula, sonra Göztepe'deki Taşmektep'e gitti. İlkokulu bitirince Mekteb-i Sultani'nin hazırlık sınıfına başladı fakat ekonomik sebepler yüzünden okulunu değiştirmek zorunda kaldı ve Nişantaşı Sultanisi'nde eğitimine devam etti. Bunun yanında, bir Mevlevî ve şair olan dedesinin de etkisiyle şiirler yazmaya başlamıştı bile. 16 Aralık 1914'te yazdığı "*Bir Bahriyeli'nin Ağzından*" ilk şiirlerindendi ve aslında bu şiirle birlikte yazdıkları hayatını şekillendirmeye başlıyordu. Bir akşam evlerine ziyarete gelen Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Nâzım'ın şiirler yazdığını öğrenince bir tanesini dinlemek istemiş ve babası oğlu-

nun utandığını görünce yukarıda bahsedilen şiiri okumuştur. Bundan çok etkilenen Cemal Paşa'nın yönlendirmesi ile Nâzım, 1917 yılında Heybeliada Bahriye Mektebi'ne geçti. 1919 yılında okulunu bitirip Hamidiye Kruvazörüne stajyer güverte subayı olarak atandı fakat 1920'de kışın, bir gece nöbetinde üşütünce zatülcenp hastalığına yakalandı ve sağlık kurulu raporuyla askerlikten çürüğe çıkarıldı.

Bu süreç içerisinde, şiirleri Yahya Kemal Beyatlı tarafından düzenlenip "Yeni Mecmua"da yayımlanmaya başlamış ve hececi şairler arasında ismini duyurmasına vesile olmuştu. Genç şair Nâzım'ın, Yahya Kemal'e olan büyük hayranlığı, onun, annesi Celile Hanım'a olan aşkını öğrenmesiyle öfkeye dönüşmüş ve birbirlerinden uzaklaşmalarına sebep olmuştu. Bu sıralarda askeriyeden ayrılmış olan Nâzım, 1 Ocak 1921'de Mustafa Kemal'e cephaneye kaçırılan gizli bir örgütün yardımıyla, yakın arkadaşı Vâlâ Nureddin ve iki şair arkadaşı ile birlikte Ankara'ya kaçtı. Nâzım Hikmet, uzun süren bu yolculuk sırasında Anadolu'yu görmüş, insanını tanımış ve durumlarının kitaplarda anlatılardan çok daha farklı, hatta kötü olduğunu gözlemlemişti. Onun hayatını ve eserlerini etkileyecek en önemli olaylardan biri de bu yolculuktur.

MOSKOVA'YA GİDİŞ

Ankara'ya vardıklarında, Vâlâ Nureddin ile birlikte öğretmen olmak istediklerini belirttiler ve Bolu'ya atandılar. Fakat buradaki tutucu ortam onları rahatsız etmekteydi ve Bolşevik Devrimine duydukları ilgi onları Sovyetler Birliği'ne yönlendirdi. Eylül 1921'de birlikte Batum üzerinden Moskova'ya geçtiler. Nâzım burada, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne yazıldı. Bu eğitim onun, Rus fütürist ve konstrüktivistlerinden etkilenmesine sebep oldu. Özellikle Mayakovski ile tanışması,

onun şiirlerini tam anlamıyla anlamasa da basamaklı dizelerini taklit etmesi ile kendini fütürist şairler arasında buldu. Ta ki bir gün Rusça bilen bir arkadaşının uyarısına kadar. Arkadaşı, Nâzım'ın şiirlerinin lirik öğeler taşıdığını fakat bu akımda bireyin iç dünyasına ait öğelere yer verilmediğini belirtti. Konstrüktivizm akımının lirizme karşı olmadığını öğrendiğinde ise bu anlayışa yöneldi.

Batum'dan geçmek ona bir aşk da katmıştı. İstanbul'dan komşuları olan Nüzhet Hanım ile orada karşılaşmışlar ve birbirlerine âşık olmuşlardı. Nâzım, Moskova'ya geçtikten sonra Nüzhet Hanım'ı da yanına çağırmış, baskıları sonucunda ikna olan Nüzhet Hanım da yanına gelip aynı üniversiteye başlamıştı. İlk evliliğini onunla yapacaktı. Evlenmelerinden önce Nüzhet Hanım'ı bir arkadaşından çok kıskanan Nâzım, ona sitem dolu, ağır bir şiir de yazmıştı:

*"Sen
benim
minare boyunda çam gövdeme,
yumuşak
beyaz
bir kurt gibi girdin,
kemirdin!
Ben
barsaklarında solucan Makdonaldı besleyen
İngiliz amelesi gibi taşıyorum
seni içimde!"*

"*Gövdemdeki Kurt*" isimli bu şiir, o güne kadar Türkçede yazılmış kadın erkek ilişkilerine değinen hiçbir şiire benzemiyor, mekanik söylemli bir yergi özelliği gösteriyordu.

Nüzhet Hanım'la 1922 yılında başlayan evlilikleri yalnızca iki yıl sürecekti. Nüzhet Hanım İstanbul'a dönmüş ve bir yıl geçmişti. Bu sırada Nâzım Hikmet, Moskova'da Anuşka'yla aşk yaşamaya başladı. Fakat 1924'te tekrar gizlice Türkiye'ye döndü. Sovyetler Birliği'ndeki eğitimden yeterince faydalandığını düşünüyor ve artık öğrendiklerini, ülkesinde üretime geçirmek istiyordu.

Türkiye'ye gelmesiyle "Orak-Çekiç" gazetesi ve "Aydınlık" dergisinde çalışmaya başladı. Tabii gelir gelmez Nüzhet Hanım'ı da sormuştu fakat tüm bağların koptuğunu öğrendi. Zaten Sovyetler Birliği'nde yaptıkları evlilik, Türkiye'de geçerli değildi; ayrılmaları için resmi işlemlere de gerek kalmamıştı. İdealleri doğrultusunda ülkesine hizmet etmek isteyen Nâzım, 1 Ocak 1925'te Beşiktaş'ta Türkiye Komünist Partisi'nin 2. kongresine katılmış ve merkez komitesi üyeliğine seçilmişti. Fakat işler umduğu gibi gitmedi ve Mayıs 1925'te yayımlanan

bir bildirge sonucu Nâzım Hikmet de dâhil pek çok parti üyesi İstiklal Mahkemesince yargılanacaktı. 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı ancak yeniden Moskova'ya kaçmıştı bile. Bütün bu olaylar gelişirken henüz yazdığı "Güneşi İçenlerin Türküsü" adlı şiirindeydi aklı. Pek çoğumuzun ezbere bildiği nakaratları, arkadaşlarına beğendirmek için defalarca okuyordu ve belki de şiirlerinden güç alıyordu:

*"Akın var
güneşe akın!
Güneşi zapt edeceğiz
güneşin zaptı yakın!"*

Sovyetler Birliğine ikinci gelişinde, şiirin yanında tiyatro ile de ilgilenmeye başladı. 1925-27 yılları arasında Sovyet Tiyatrosu'nu takip etmeye gelen Ertuğrul Muhsin'in orada güzel ağır- lanması ve oyunlara erişimi için çok çaba göstermişti Nâzım. Bir oyun yazma deneyinde potansiyelini fark eden Ertuğrul Muhsin ise bunun üzerine eğilmesi için onu cesaretlendiriyordu. Bu, ilerleyen senelerde İstanbul'da birlikte yapacakları çalışmaların başlangıcı oldu.

Nâzım Hikmet, ikinci evliliğini 1926 yılında, Yelena Yurçenko - Nâzım'ın deyimiyle: "*Dr. Lena*" - ile yaptı. Dr. Lena kültürlü bir Rus kadınıydı, diş hekimiydi ve eşinin üretimlerinde ona destek olmayı beceriyordu. Bu sırada Nâzım Hikmet, ülkesine dönmek için o yıl çıkacak olan affı bekliyordu. Af çıktı fakat yapılan başvurulara bir türlü cevap alamıyordu. Bir yılı aşkın bir süre bekledikten sonra ümidini yitirip Türkiye'ye gizlice girmenin yollarını aramaya başladı. Bunun için arkadaşı Laz İsmail ile Bakü'ye geçtiler. Gelmelerinden kısa bir süre önce Nâzım'ın ilk şiir kitabı Güneşi İçenlerin Türküsü bu şehirde yayımlanmıştı. 1928 yılının temmuzunda gizlice sınırı geçerken Hopa'da yakalandılar ve Hopa Cezaevinde iki aylarını geçirdiler. Bu Nâzım'ın ilk cezaevi deneyimi olmuştu fakat maa- lesef son olmayacaktı. Buradan İstanbul'a, İstanbul'dan da Ankara'ya tüm cezalarının değerlendirilmesi için gönderildiler ve serbest bırakılmalarına karar verildi. Nâzım Hikmet İstanbul'a döndü.

Tüm bu olaylar olurken Dr. Lena Türkiye'ye gelebilmek için vize bekliyordu ancak vizeyi bir türlü vermediler. Onun tarafın- dan, en son 23 Mayıs 1929'da bir kart atılmıştı, bir daha da haber gelmedi. Dr. Lena, Nâzım'a kavuşamadan salgın bir hastalıktan dolayı vefat etmişti.

Nâzım, İstanbul'a döndükten sonra Resimli Ay dergisinde pek çok görev üstlendi ve dergi kısa sürede edebiyat alanın- da öncü bir duruma geldi. Moskova'da eğitim aldığı sıralarda, yalnızca edebiyatla uğraşmamış siyasal ekonomi üzerine o-

kumuş, partide görev almıştı ancak artık yalnızca devrimci bir şair olarak davasını sürdürme niyetindeydi. Bu sebeple yeraltı eylemlerine katılmıyordu ve sonucunda Türkiye Komünist Partisi'nden dışlanarak kara listeye alındı. Her şeye rağmen şiirler yazıyor, sanat alanında kavgasını şiirleri ile sürdürüyordu. Özellikle 1929 Mayıs ayında yayımlanan "835 Satır" isimli kitabından sonra ona gösterilen ilgi arttı ama bu, bazı yazarlar tarafından hedef alınmasına da sebep oldu.

NÂZİM VE PİRAYE

"O mavi gözlü bir devdi. / Minnacık bir kadın sevdi."

Yıl 1930'du. Nâzım Hikmet, Kadıköy'de babasının evinde, babasının yeni eşi, ikizleri ve kız kardeşi Samiye ile birlikte yaşıyordu. Sonra Kadıköy'e, Paris'e gidip geri dönmeyen eşi ni beklemekten yorulan ve boşanmak isteyen Piraye geldi, annesinin yanına. Nâzım ile komşu olmuşlardı. Piraye'nin iki çocuğu vardı. Annesinin yanına gelirken çocuklarından büyüğünü, Suzan'ı dedesine bırakmış, Mehmet'i yanına almıştı. İlk önce Samiye ile tanışıp arkadaş oldular ve sonra da Nâzım'la... Tanışmaları ve yakınlaşmaları bazı sorunlara yol açacaktı. Çünkü Piraye henüz boşanmamıştı ve ailesi komünist, işsiz bir şairle evlenmesini istemezdi. Nâzım'ın ailesi de oğullarının iki çocuğu olan dul bir kadınla evlenmesini arzu etmezdi fakat Nâzım'ın başına buyrukluğunu biliyorlardı.

Piraye, Nâzım'ı kendisinden uzaklaştırmak için elinden geleni yaptı ancak karşısında istediğini almak için her şeyi yapabilecek, sevgisini ifade etmesini iyi bilen bir şair vardı. Bu aşkın etkisiyle daha önce önemsemediği halde, aşk şiirleri yazmaya başladı Nâzım. Piraye'ye yazdığı ilk şiir "**Mor Menekşe, Aç Dostlar ve Altın Gözlü Çocuk**" tur:

"EEEEEEEEEEY...

kızım, annem, karım, kardeşim

sen

başında güneşler esen

altın gözlü çocuk,

altın gözlü çocuğum benim;

deli çiğlıklar atıp avaz avaz

burnumun dibinden gelip geçti de yaz,

ben, bir demet mor menekşe olsun

getiremedim

sana!

Ne halte dek,

dostların karnı açtı

kıydık menekşe parasına!"

1930'dan, 1932'de Piraye kocasından ayrılana kadar, çekişmeli bir ilişkileri olmuştu ve bu dönemde "*Mavi Gözlü Dev, Minnacık Kadın ve Hanımcıları*" ve "*Bir Ayrılık Hikâyesi*" adlı şiirler ortaya çıktı. Aynı zamanda bu yıllarda Sovyetler Birliği'nde de oyunlar yazma konusunda ona destek olan Ertuğrul Muhsin ile çalışmaya başladı. İpek Film Stüdyosu'nda onun yardımcılığını yapmaktaydı. Ve yine onun desteği ile ilk oyunu "*Kafatası*" bu dönemde sergilendi. Ertuğrul Muhsin bu oyunun hiçbir yabancı oyunun etkisi altında kalmadan yazılmış olan ilk oyunumuz olduğunu belirtiyordu.

17 Mart 1932'de, Kafatası'nın oynanmasından kısa bir süre sonra Nâzım Hikmet, babası Hikmet Bey'i yapılmaması gereken iki işinin bir arada kullanılması sonucu kaybetti. Bu hâzin olayın etkisinde *Bir Ölü Evi* adlı oyunu yazdı.

Nâzım ile Piraye'nin çekişmeleri de son bulmaya başlamıştı. Birbirlerinden ayrılamayacaklarını anladıklarından evlenmeye karar vermişlerdi. Bu kararın üzerine aileleriyle birlikte yaşamak için büyük bir ev aradılar ve sonunda Mithat Paşa köşkünün tuttular. Bu dönemde işleri yoğun olan Nâzım ise bütün işlerine yetişirken, siyasi eylemlere karışmadan da duramıyordu. Bunlara bağlı olarak art arda gelen davalar bir tutuklama ile sonuçlandı. 27 Ağustos 1933'te Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nde idam talebiyle başlayan dava, 5 yıl ağır hapis cezası verilmesi ile son buldu ancak bağışlama yasasıyla cezası 1 yıla kadar indi. Zaten bir yıldan uzun süredir hapis yatan Nâzım Hikmet serbest bırakıldı ve İstanbul'a geri döndü. Bir süre sonra, 31 Ocak 1935'te Nâzım ve Piraye evlendi. Bu dönemde sabahdan akşama kadar İpek Film Stüdyosu'nda çalışıyor, aynı zamanda Orhan Selim takma ismiyle yazılarını yazmaya devam ediyor ve biraz daha fazla para kazanmak için gazetelere tefrika romanları yazıyordu. Ailesini geçindirmek derdindeyken bile yazıları ile insanları dünya olayları üzerine sağlıklı düşündürmeye çabalıyordu. Bu arada Erenköy'deki evi ve her gün çalıştığı Nişantaşı'ndaki İpek Film Stüdyosu birbirine çok uzak olduğu için, Piraye ve çocuklarla birlikte, önce Cihangir'e, daha sonra da Nişantaşı'na yerleştiler. Piraye'nin oğlu Mehmet ilkokulu bitirmiş ve Robert Koleji'ne yazılmıştı, kızı Suzan'ı da bu okula aldirdılar. Nâzım Hikmet'in çocuklarını bir Amerikan okuluna yazdırması bazı çevrelerce tepki çekmişti. Aslında dil öğrenmeleri için Piraye bu okula gitmelerini istemişti ve müdür Nâzım'a yarı yarıya indirim yapmıştı. Fakat Nâzım geri kalan taksitleri hapse girdiği için ödeyemeyecekti. 17 Ocak 1938 gecesi, Nâzım Hikmet, Beyoğlu'nda Hilmi Ziya Ülken ile dergi tasarımı yaparken gözaltına alınıp tutuklandı. Komünizm propagandası yaptığı, "*Köylü erata cumhuriyetten sonra komünizmi öğretin*," dediği iddia ediliyordu. Ama bununla ilgili herhangi bir kanıt yoktu. Bu sebeple davadan aklanacağı düşünülürken 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

"Çoğunun yüzünü unuttum büsbütün;
yalnız, çok ince, çok uzun bir burundur aklımda kalan,
hâlbuki kaç kere karşımda oturup dizildiler.

Bir tek kaygıları vardı, hakkımda hüküm okunurken:

heybetli olmak.

Değildiler..."

28 Mayıs 1938'de Askeri Yargıtay tarafından Nâzım Hikmet'in cezasının onaylanmasıyla Nâzım ile Piraye arasında okuyanların yüreklerine işlenen on iki yıllık mektuplaşma başlamış oldu. Nâzım 13 Haziran 1938'de Ankara Cezaevi'ne, daha sonra da İstanbul Tutukevi'ne gönderildi. Buradayken, Adli Tıp'tan aldığı verem raporuyla cezası altı ay ertelendi ve serbest kaldı. Serbest kaldığında yurt dışına kaçmak için bağlanmalar kurmaya çalıştı ancak başarılı olamadı. Nâzım'ın bu şekilde rahatça dolaşması yöneticileri rahatsız etti. Raporu araştırılmaya başladı ve yapılan yeni muayeneler sonucunda verem olmadığı anlaşılarak İstanbul Tutukevi'ne geri gönderildi. 1940 Şubat'ında ise Çankırı Cezaevi'ne aktarıldı. Burada hücrelerinde tek başına kalıyor, kimseyle konuşturulmuyordu. Çok güzel şiirler yazmaya ise devam ediyordu. Piraye'ye yazdıklarından biri şöyledir:

"Ben bir başıma onlardan uzağım,

hep birlikte onlar benden uzak.

Bana kendimden başkasıyla konuşmak

yasak"

Nâzım ve Piraye'nin birbirlerine olan özlemi gittikçe artıyordu. Piraye'nin ise İstanbul'dan Çankırı'ya gidip gelmesi çok zordu. Çocukları ergenlik çağında ve gözetim altında tutulması gereken yaşlardaydı. Bir yandan Nâzım da onun çocuğu gibiydi. Piraye sonunda, 1940 yılının nisan ayında Çankırı'ya geldi. Geldiğinde Nâzım'ın eve çıkabileceği söylenmişti fakat böyle olmadı. Aynı zamanda Piraye çocuklarını da çok özleyiyor ve merak ediyordu. Nâzım Hikmet'in ise cezaevinde sıkıntıları vardı. Daha sonradan koğu arkadaşısı olduğu Kemal Tahir ve Hikmet Kıvılcımlı ile anlaşıyor, sürekli tartışıyorlardı. Bu durum çalışmasına da engel oluyordu. Piraye ve Nâzım bu durumu konuşup sonuç olarak İstanbul'a yakın bir cezaevine geçmesi için girişimde bulunmaya karar verdiler. 4 Aralık 1940'ta "*Perşembe Bursa'dayım. Nâzım*," yazan telgraf Piraye'ye ulaştı.

Nâzım Hikmet, af yasalarından faydalanamayacak olduğuna ikna olmuş ve yıllarca Piraye'yi bekletecek olmaktan duyduğu kaygı ve üzüntüyü bir mektubunda: "*Benim hayatım nasıl olsa dört duvar arasında senelerce tanzim edilmiş demektir. Seninkisi ne olacak?*" diye sorarak dile getirmişti. Ama en iyi o biliyordu ki Piraye, cezaevine girdi diye sevdiği adamı bira-

NÂ-

ZİM

HİK-

MET

RAN

kacak bir kadın değildi. Nâzım'ın arkadaşları o içerideyken Piraye'yi yalnız bırakıyorlar, para yollayacağını söyleyen akrabalar ya göndermiyor ya da çok geciktiriyorlardı. Nâzım bunlara da içerliyordu. Piraye destek olmak için bir işe girmek istiyordu ama Nâzım bunu da kabul etmiyordu. Nedeni ise kıskançlıktı. Piraye de evde dikiş dikerek para kazanmaya çalışıyordu. Nâzım ise bir çeviriden alacağı parayı bekliyordu. Bu para eline ulaşırsa Piraye gelip bir süre Bursa'da kalabilecek ve görüşebileceklerdi.

1941 yılında beklediği para geldi. Nâzım'ın banyo yapabilmesi için otel ayarlandı ve Piraye de aynı otelde kalacaktı. 11 Nisan 1941'de otelin bahçesinde yemek yiyip yakınlan ile görüştüler. Piraye otelin sahipleri ile yakın olmuştu ama yine de Bursa'ya giderken yanına hep birilerini almak ihtiyacı hissediyordu. Çünkü görüşecekleri zaman jandarma Nâzım'ı otele bırakıyor ve bir iki saat sonra gelip alıyordu ve Piraye oteldeki diğer erkeklerden her seferinde utanıyordu. Nâzım ise herkesin yanında karısını öpüp sevebilirdi. Bu konuda Piraye ile çok çelişiyorlardı. Nâzım bu utangaçlığa anlam veremiyordu. Hatta ilerleyen zamanlarda bu çelişkiyi ve utangaçlığı "ihmal" diye yorumlayacaktı.

1942'de Bursa Cezaevi'nden çıkış yapan bir arkadaşları, orada dokuma yaptığı tezgâhlarını bıraktı ve Nâzım gelir kapısı olarak kullanmak için bunları satın aldı. 1949'a kadar tüm mektuplarında bu dokuma işlerinden bahsetmiştir Piraye'ye. Cezaevinde 16 saat çalışıyor ve ancak asgari miktarda para kazanabiliyordu. Bu sömürüye tek başına yaşayan biri olsa katlanmazdı ama ailesini düşünüyordu.

1948 yılında Nâzım'ın ziyaretçileri artmıştı. Ekim ayı başında dayısının kızı Münevver Berk de bu ziyaretçiler arasındaydı. Münevver'i tekrar görmek Nâzım'ı heyecanlandırmıştı. Yazışmalar ve ziyaretler artmış, tutkulu bir aşkın doğmasına sebep olmuştu. Fakat ikisi de evlilerdi. Piraye ise Nâzım'ı aylardır ziyarete gelememişti. Nâzım Hikmet büyük aşkı, yıllarını geçirdiği eşi Piraye'den ayrılmaya karar vermişti. 1948 yılının kasımında Piraye'ye bir mektup yazdı:

"Piraye,

Her şeye rağmen birbirini anlayan, birbirini seven, birbirini sayan iki cesur insan gibi konuşmamız gerekiyor. Aramızdaki münasebetler iki insan arasında bulunabilecek en dü-rüst, en temiz, en güzel ve çok çeşitli münasebetlerdir. Bunlardan birinin eksilmesi hiçbir şeyi değiştirmez...

... Ömrümün en güzel senelerini, en iyi eserlerini sana borç-luyum, onlar manen ve maddeten senindir. Şimdilik allahısmarladık. Beni affet bile demiyorum. Her şeye rağmen beni herkesten ziyade anlayacak olan insanın yine sen ol-

duğuna eminim. Ellerinden öperim."

Piraye bu mektubu aldığı anda çok şaşırmış ve sarsılmıştı. Böyle bir şey beklemiyordu fakat Nâzım'ın âşık olduğu başka bir kadın olduğunu da anladı. Kim olduğunu anlayabilmek için Nâzım'ın arkadaşı Vâlâ Nureddin'e telefon etti. Vâlâ hiçbir şey bilmediğini söylüyordu. Piraye başka bir kadın olduğuna emin olmuştu. İlk celsede boşanmaya kararlıydı ancak davayı Nâzım'ın açmasını bekliyordu.

Münnever Berk ise Nâzım'ın alacağı af umuduyla Bursa'ya gelip gidiyordu lakin affın gerçekleşmeyeceğini anladığında sonu belirsiz bu durumu beklemektense kocasından boşanmaktan vazgeçmişti. Düştüğü bu durumun ardından Nâzım kime tutunacağını şaşırmış, çok kırılmıştı. Ne kadar yapmaması gerektiğine inansa da dayanmamış ve yine en güvendiği dostuna, Piraye'ye mektuplar yazmaya başladı. İkinci mektubunda şöyle diyordu Nâzım:

"... Yeryüzünde hiçbir insan hiçbir insana benim sana yaptığım kötülüğü yapmamıştır. Bütün bunlara rağmen, gel. Sana 'Gel' diyecek kadar yüzsüz ve alçaksam ne halte deyim, öyleyim işte. Fakat, gel. Ve benden nefret ederek, beni hor hakir görerek de olsa, beni bir daha yalnız bırakma..."

Nâzım hiçbir mektubuna cevap alamayınca, bu sefer Piraye'nin oğlu Mehmet'e mektuplar yazdı. Piraye'nin bunları okuyacağını biliyor, onun okumasını istediği şeyleri de mektuplarına ekliyordu. Piraye'den bir türlü cevap gelmiyordu. Dayanma gücü tükenince Nâzım, kendisini ziyarete gelenlere karısı onu görmeye gelmezse intihar edeceğini söylüyordu. Piraye çocukları ile birlikte Nâzım'ı ziyarete gittiler. Nâzım'ı çok mutlu eden bu buluşma yine de beklediği sonucu vermemişti. Ara ara tekrar mektuplaşmaya başlamışlardı fakat eskisi gibi değildi Piraye'nin mektupları. 3 Şubat 1950'de yazılan son mektupla Nâzım ve Piraye'nin bir daha bir araya gelmeyecekleri kesinleşmiş oldu. Nâzım'ın mektubu şöyle bitiyordu:

"... Ben yaşadıkça, hangi şekilde olursa olsun, benimlesin: İçimde ikinci bir insan gibidir seni sevmek saadeti..."

AÇLIK GREVİ

1950 Şubat sonu Münevver Bursa'ya gelmişti. Nâzım ziyadesiyle mutlu olmuştu bu durumdan. Aynı dönem bir mutlu haber de Uluslararası Demokrat Hukukçular Derneği'nden gelmişti. Dernek, Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için yetkili mercilere mektuplar göndermişti. Bu arada Mehmet Ali Sebük de özel af isteği ile Büyük Millet Meclisi'ne baş-

vuruda bulunmuştu. Avukatı İrfan Emin ise 9 Şubat 1950'de, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye mektup sunarak, müvekkilinin hapis hayatına tahammül edemediğinden açlık grevine başlayacağını belirtti. Devreye giren Adalet Bakanı aracılığıyla siyasal suçluları kapsayan bir af tasarısı meclise sunuldu. Tasarı Genel Kurul'da kabul edilmeyince Nâzım Hikmet büyük hayal kırıklığı yaşadı, açlık grevi yapmaya karar vermişti. Gazetelerden bu haberi okuyan aydınlar Meclis'e mektup ve dilekçe yağdırdılar. Bu sırada Nâzım Hikmet'i muayenelerden sonra Bursa'dan alıp Sultanahmet Cezaevi'ne getirip, revire yatırdılar. 10 Nisan 1950'de, Mehmet Ali Sübük'ten gelen ve işlerin lehine gittiğini, grevi bırakması gerektiğini söyleyen telgraf üzerine, Nâzım Hikmet grevini durdurduğunu açıkladı. Piraye o günlerde serbest bırakılacağını düşündüğü Nâzım'ın dönecek bir yeri olduğunu bilmesini istediği için eve gelebileceğini, bir süre daha arkadaşça aynı evde yaşayabileceklerini yüzüne söylemek istiyordu. Münevver ise henüz eşinden ayrılmamıştı. 16 Nisan 1950'de Piraye ve çocukları cezaevinde müdürün boş odasında Nâzım'la görüşmeye geldiler. Yüzüne söylemek istediklerini söyledi. Bu sırada içeriye Münevver ve Nâzım Hikmet'in kardeşi Samiye girdi. Piraye ve çocukları bir şeyi bahane edip odadan çıktılar. Bu, Nâzım ve Piraye'nin son görüşmeleri oldu.

Hapishaneden tahliye edilmeyi beklerken hastanede oyalandığını fark eden Nâzım, çareyi tekrar açlık grevine başlamakta buldu. 2 Mayıs 1950 sabahı açlık grevine ikinci kez başladı. Celile Hanım da oğluna destek olmak için ölüm orucuna başlamıştı ve imza topluyordu. Fakat polis tarafından bu etkinliğe son verildi. Özellikle Celile Hanım'ın oğlu için imza toplamaya çalışırkenki görüntüleri gazetelerde yayımlandıktan sonra, toplumun çeşitli kesimlerinden Nâzım Hikmet'in haklı direnişine destek akmaya başladı.

13 Mayıs 1950'de, on iki günü dolmuş olan açlık grevi sonucu Nâzım Hikmet sekiz kilo vermiş, sağlığı bozulmaya başlamıştı. Cerrahpaşa Hastanesi Cerrahi Kliniği'ne kaldırıldı. Grevinin on üçüncü gününde ise seçimler yapılmış ve Demokrat Parti seçimleri kazanmıştı. Yeni bir hükümet kurulacağı için Nâzım Hikmet bir süreliğine de olsa taleplerinin muhatabını bulamayacaktı. Bunun üzerine onu destekleyen çevrelerden yeni iktidar kuruluncaya kadar grevini tekrar durdurması yönünde baskılar gelmeye başladı. 19 Mayıs 1950'de Nâzım Hikmet açlık grevine ara verdiğini bildirdi. Grev işe yaramış ve mahkûmların cezalarındaki indirim düzenleyen madde genişletilmişti. Böylelikle 14 Temmuz 1950'de Nâzım'ın on üç yıl süren esareti sona ermiş oldu.

Açlık grevinin etkisiyle çok yıpranmış olan Nâzım Hikmet, serbest bırakıldığı tarihe kadar yaklaşık iki ay hastanede yatmış

ve yanında refakatçi olarak, kocasından ayrılmaya karar veren Münevver kalmıştı. Hapisten çıktıktan sonra Nâzım ve Münevver, Vâlâ Nureddin'in evine yerleşti. Sivil polislerin takibinden ise hâlâ kurtulmamıştı. Münnever hamileydi ve Nâzım hem ona ev işlerinde yardım ediyor, hem de bütün gün daktilosunun başında senaryolar yazıyordu. Kendi özgürlüğüne kavuşmuş olmasına rağmen eserleri hâlen yasaklıydı. Buna rağmen 22 Kasım 1950'de Dünya Barış Kongresi tarafından barış ödülüne layık görüldü ancak pasaport işlemleri ile ilgili sıkıntılardan dolayı toplantıya katılamamıştı. Ödülünü onun adına Pablo Neruda aldı.

Cezaevinden çıktıktan sonra Nâzım Hikmet, Piraye'nin boşanma davası açmasını bekliyordu ancak Piraye de bu davayı onun açmasını istiyordu. Sonunda, 23 Mart 1951'de boşandılar. 26 Mart 1951'de ise Münevver bir erkek çocuğu dünyaya getirdi. Nâzım oğluna, yıllarca babalık ettiği üvey oğlunun ismini verdi: Memet. Üç kişilik mutlu bir aile olmuşlardı.

ÜLKEDEN KAÇIŞ

Mutluluk uzun sürmedi. Nâzım Hikmet bir gün Kadıköy Askerlik Şubesi'ne çağrıldı ve muayeneden sonra askere sevk edileceği söylendi. İki doktorun da sağlam raporu vermesine Nâzım Hikmet itiraz etti çünkü kalp ve karaciğerinde sıkıntılar vardı. Bir diğer askeri hastaneden de sağlam raporu verilince, bunu artık kendisi için bir "ölüm fermanı" olarak değerlendirdi. 8 Haziran 1951'de, Kadıköy Askerlik Şubesi, Nâzım Hikmet'in er olarak iki yıl askerliğini yapmak için Sivas'ın Zara ilçesine gönderilmesine karar verdi.

Bu haksızlık üzerine Nâzım hiç aklında yokken yurt dışına kaçmaya karar verdi. Romanya'ya kaçtı. Bir süre Bükreş'te bekleyip 29 Haziran 1951 günü uçakla Moskova'ya geçti. Onu Sovyet Yazarlar Birliği bir törenle karşıladı. Türkiye'de ise Bakanlar Kurulu, pasaportsuz olarak Romanya'ya, oradan da Moskova'ya geçip ülkesi aleyhinde açıklamalarda bulunduğunu iddia ederek, 25 Temmuz 1951'de Nâzım Hikmet'i vatandaşlıktan çıkardıklarını açıkladı. O ise vatandaşlıktan çıkarılmasından çok, memleketinde şiirlerinin yayımlanmamasına üzülüyordu.

Nâzım Hikmet, bir süre Polonya, daha sonra da Sovyetler Birliği pasaportuyla yurt dışında pek çok yer gezdi. Berlin'den dönüşünde ise göğüs ağrılarının artmasıyla Barvikha Sanatoryumu'na yatırıldı. Üç aya yakın yattığı bu hastanede onunla ilgilenen doktorlardan biri olan Dr. Galina Grigoryevna Kalesnikova, Nâzım Hikmet'e âşık oldu. Hastaneden çıkma zamanı geldiğinde Galina, Nâzım'a hislerini açıkladı ve bir öneride bulundu. Nâzım Hikmet iyileşmişti fakat her an yeni bir kalp krizi riski vardı ve yanında sürekli onunla ilgilenen biri ol-

ması gerekiyordu. Galina, onun hem doktoru, hem de sevgili-si olmak istiyordu. Nâzım bu içten teklifi kabul etti ve birlikte yaşamaya başladılar. Sekiz yıl boyunca hayatı paylaştılar.

NÂZİM VE VERA

Moskova'ya gidişinden sonra Nâzım Hikmet, barış gönüllüsü olarak pek çok ülkede uluslararası kongrelere katılmaya başlamıştı. Toplumsalçı ülkelerde tanınıyor, eserleri çeşitli dillere çevriliyor, oyunları çeşitli şehirlerde oynanıyordu. Saplantılı bir komünist değildi, barışı önemsiyor, inançlarının kaynağını iyilik oluşturuyordu. Dünya görüşünü özetle şu sözleri ile anlayabiliriz:

*"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine"*

Bütün bunların arasında Nâzım Hikmet Münevver'i, oğlu Mehmet'i ve İstanbul'u özlerken beklenmeyen bir şey oldu ve şair tekrar aşkın etkisine kapıldı. 1955 yılı sonlarında, Soyuz Multifilm Enstitüsü'nden Arnavut giysileri hakkında bilgi almak için gelen Valentina Brumberg'in yanında Vera Tulyakova bulunuyordu. Görür görmez âşık olmuştu Nâzım Vera'ya. Sık sık enstitüye gitmeye başladı. Vera'nın savaşta ölmüş olan babasından 6 yaş büyüktü ama bunu pek umursamıyordu. Başta alaya alınan ilişkileri giderek ciddileşiyordu. Üstelik Vera evli ve bir kız çocuğu annesi idi. Nâzım'la olan ilişkisini daha da zorlaşmadan bitirmeyi düşünüyordu.

Nazım ile Dr. Galina Mayıs sonlarında Varna'ya gitmişlerdi. Galina bu yolculuğun aşklarını alevlendirmesini arzu ediyordu. Nâzım ise eşi Münevver ve oğluna şiirler yazarak Vera'yı aklından uzaklaştırmaya çalışıyordu.

1957 temmuzunda Vera'dan bir telefon geldi. Birlikte çalıştıkları senaryonun kabul edildiğini söylemek için aramıştı. İş için tekrar bir araya geldiler. Vera, iki yıl sonunda evli ve bir çocuğu olduğunu Nâzım'a itiraf etmişti. Nâzım için zor günler başlamıştı. Karısını ve çocuğunu çok seviyordu fakat kendinden otuz yaş küçük Vera'ya da âşık olmuştu. 1958'de birlikte *İki İnatçı* adlı oyunu yazmaya başladılar. Vera, Nâzım'dan uzaklaşmak için eşiyle birlikte Karadeniz kıyısında bir Kafkas köyüne tatile gitti. Nâzım ise Vera'nın hemen ardından bu köye geldi. Burada pek çok şiir yazdı, doğaya ve Vera'ya... İki İnatçı oyununu yazmaları 1959 sonbaharına kadar sürdü. Oyun ilk kez sahnelenmeye başladığında ise Vera ve Nâzım ayrılmayacaklarını anlamıştı.

Yıllarını Nâzım'la geçiren Galina'ya başka birine âşık olduğunu söylemek fikri bile Nâzım'ı üzüyordu ama söylemek zorundaydı. Galina Nâzım'ı bırakmak istemedi. Yıllarca süren özve-

risinin farkında olan Nâzım, tüm varlığını resmi olarak Galina'ya bırakarak evden ayrıldı. Vera da eşinden ayrılmaya karar vermişti. 18 Kasım 1960'ta Vera ve Nâzım törensiz nikahlandılar. Nâzım, Münevver'e evlendiğini af dileyen bir mektupla bildirdi. Fakat Münevver kimseye bu mektuptan bahsetmedi. Nâzım ve Vera pek çok dünya şehrini birlikte ziyaret ediyor, toplantılara katılıyorlardı. Bunlardan birinde Joyce Lussu ile karşılaştı. Lussu, şairim tüm şiirlerini Münevver'e yazdığını düşünüyordu. Bu yüzden onu Avrupa'ya, Nâzım'ın yanına çağırmaya niyetlendi. 1961 yılında Lussu, Münevver ve Memet'i Varşova'ya getirdi. Nâzım'la burada buluştular. Münevver eski eşinin ona geri dönüp dönmeyeceğini merak ediyordu. Nâzım bunun imkânsız olduğunu söyledi; Vera'yla evlenmek için onu eşiden ayırmıştı. Ancak Münevver'e Varşova'da ev ve iş bulacaktı. Kendisi Moskova'ya dönecek, oradan her türlü yardımı onlara sağlayacaktı. Vera ise Moskova'da Nâzım'ı beklerken endişeliydi. Sürekli neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu.

Nâzım Hikmet'in, Vera hayatına girince bazı hoşlanmadığı şeyleri sineye çektiğini görebiliriz. Makyaj yapması, pahalı hediyeler alması, hatta kıskançlığını bir kenara bırakmaya çalışması gibi. Çünkü Sovyetler'de yetişmiş olan Vera kafasına göre çıkıp gider, bazı geceler gelmezdi. Bu Nâzım için kabul etmesi zor bir durum olsa da, Vera'ya karşı pek direnemiyordu. İki farklı dünyanın, farklı diller konuşan insanlarıydılar. Ama aşk her şeyi onlar için tanıdık kılıyordu. Birlikte yurt dışı seyahatlerine devam ettiler. 1963 mayısında Moskova'dan 100 kilometre uzakta doğa ile iç içe bir yerde kalıyorlardı. Nâzım'ın aklı hep ölümündeydi, sürekli bundan bahsediyordu. Ülkesinden ayrılmakla hata ettiğini söyleyip duruyordu böyle zamanlarda Vera'ya.

3 Haziran 1963 sabahı, kapıdaki mektupları almaya uzanırken bir anda dizlerinin üstüne çöküp kaldı Nâzım Hikmet. Vera hemen yanına koştu, ilk yardım için iletişim kurdu ve Nâzım hastaneye götürüldü. Fakat çoktan hayata gözlerini yummuştu. Vera pasaportunu bulmak için eşinin ceplerini karıştırırken kendi fotoğrafının arkasına yazılmış şu şiiri buldu:

*"Gelsene dedi bana
Kalsana dedi bana
Gülsene dedi bana
Ölsene dedi bana"*

*Geldim
Kaldım
Güdüm
Öldüm"*

GÜRÜLTÜDE İNANMAK

Ece Temelkuran

Gençlik, yorulma ihtimalini anlamamaktır. Yaşlanmak ise yorulduğuna hep şaşırarak.

Ağrıya hayret ederek geçiyor yaşlılık; bacağına, koluna, karnına, yüzüne... Seninle aynı ağrıları olan aynı yaşta birine değil de genç birine anlatmak istiyorsun. Yeterince anlattıysan akran olurmuşsunuz gibi. Onun yanında durursan bedensel çöküşü kandırabilirmişsin gibi. Genç bir kalabalığa karışırsan ölüme izini kaybettirebileceksin sanki.

Bir de öbür ağrı var. Hiç anlatmak istemiyor insan onu. İnanmamak ağrısı. Anlatılmakla da anlaşılacak bir şey değil. Ancak kaybedince bilenen bir şey bu, gidince adlandırılan bir şey. Gençken onun orada olduğunu da biliyorsun zaten.

-YENİBİRGÜNÜNHERŞEYİDEĞİŞTİREBİLECEĞİ-ASLINDA SONUNDASENİNKAZANACAĞIN-NEOLURSAOLSUNSONUNDABÜYÜLÜBİRŞEYOLACAĞI-HERŞEYİNDERİNBİR ANLAMIOLDUĞU-İÇİNDEKİBÜYÜLÜŞEYİNHEPORADA OLACAĞIhissibu.-UZUNSÜRMÜŞBİRRÜZGARGİBİBİRŞEY BUKESİLDİĞİNDE"DİNDİ"DEDİĞİN-"EVETHAYATYÖNETİLMESİGEREKENBİRİŞGİBİARTIK"DİYORİNSAN,"HİÇBİRŞEY KENDİLİĞİNDENOLMUYOR,ANİDENBAŞIMABÜTÜNAKIŞI DEĞİŞTİRECEKBİRŞEYGELMEYECEK,HAYATARTIKBİRME-MURİYETGİBİ-

İşte böyle bir ilan duvarı gibi önüne dikiliyor bu bilgi. İnsan, genç kadınların ve adamların cereyanlı cümlelerini, sigarayı ciğeri yokmuş gibi içişlerini, hayata olan bu farkında olmadıkları dev iştahı, hesapsızlıklarını, başka bir gezegenin meraklı bir çiçeği gibi, koparmaya kıyamayarak izliyor.

Gürültüde büyüyen bir merhametsizlik var. İrili ufaklı bir merhametsizlik pazarı bu. Bu zalimliklerin bazıları o kadar küçük ki çıplak gözle görünmüyor. Tıpkı bu inanç yorgunluğunu, sanki yaşlılığa bağlı kemik erimesi kadar kaçınılmazmış gibi, gençlere anlatmak. Anlatamadığın yerde de gençlerin voltasını kesmek, rüzgârını dindirmeye çalışmak. Yaşlılar hayattan intikamını gençleri bükerek almak ister. Kendi yılgınlığını etrafıca bir anlatıp "Senin de başına bu gelecek," deyince sanki kendi hıncını haklı çıkaracak gibi. İnanmamaktan kaynaklı utanç azalacakmış gibi.

Yaşlanmak, önlemini erken almazsan, kibir sahibi yapıyor insanı. Unutabiliyor insan şu soruları sormayı:

"Sen kimsin ki gencin hevesini kırıyorsun? Sen kimsin ki dünyaya yeni gelen bu insanın bu dünyadan senden daha iyi geçemeyeceğini sanıyorsun? Sen kimsin ki..."

Gürültü çok. Narin ve nadide şeylerin giderek daha az duyulduğu bir gürültü bu. "Ey ahali! Senin de eninde sonunda varacağın yer budur," diye hayata inancını kaybettiğini davul zurnayla ilan etmek gözle görünmeyecek kadar narin ve nadide bir zalimlik. Varlığı zor ispatlanacak bir kibir cinsi. İnsanın ancak kendi kendine utanmasıyla durdurulabilecek bir suç. Çünkü gençler, ihtiyarlardan daha olgun davranırlar çökmekte olan yapıların karşısında, daha merhametlidirler aslında, susarlar. Esasında çocuklar affeder hep büyükleri.

Ağrıyı sakla benimle ihtiyarlaştan kardeşim. Çocuklara bundan bahsetmeyelim. Hiçbir şeye artık inanmasak bile çocuklara inanmak ahlaki bir görevdir kardeşim, bu sebeple ağrıdığımız zaman sessizce dağa, denize bakıp içimizdeki o "Hiçbir şey sandığın gibi değil," dediyecek karanlık arzusunun geçmesini bekleyelim. Susmayı öğrenmiyorsak niye yaşıyoruz zaten, böyle düşünelim.

Çok gürültü var şimdi ve hiçbirimize bu ülkede hakkı teslim edilmedi. Heykellerle birlikte eski rejimin insanlarını da söküp söküp tarlalara atıyorlar. Bu acıyı gence anlatamazsın. Anlatma. İnsana inancına zarar vermiş bütün bilgileri içine at. İçine at, evet.

Devrimciyken müteahhit olduysan; çılgın kadınlara âşıkken bırakıp uygun kadınla hayat kurduysan; kabadayıyken yılıp nabza göre şerbet verdiysen; roman yazıyorken bırakıp "content" üreticisine döndüysen; hayal kurmayı terk edip hesap etmeye düştüysen; şehri bırakıp kırlara göçtüysen; savaşı bırakıp pazarlık etmeye geçtiysen; yorulduysan yani, sus sen, konuşma. Bir kayanın büyük ve lekesiz bir inançla yeniden tepeye çıkarılması fikrine, bu fikrin ilk kez akla geliyormuş gibi heyecan yaratmasına gölge etme işte. Kaybol gürültüde.

Çünkü çocuklar kazanacak. Çünkü ne kadar yorulsak da buna inanmak, inandığımızı söylemek zorundayız.

EDEN
ZAUER
POLAT

HEPSİ GEÇTİ

Ezgi Ayvalı

Durdum. Dinlendim. Güneşler geçti üzerimden. Yağmurlar, rüzgârlar geçti. Kara kara bulutlar gelip durmuştu başımda, derken baktım, onlar da geçti.

Bekledim. Günler geçti üzerimden. Başta saydım bir bir, sonra bıraktım. Aylar geçti. Bir başıma oturup düşündüğüm balkonlardan, serin sessiz yaz akşamları geçti.

Gittim sonra. Şehirler geçti yanı başımdan. Şehirler dolusu insanlar geçti, el sallamadan. Hepsini sevdim.

Çağırdım. Ay göründü karşıdan, kuşlar geçti. İnsan yalnız gelmeyeceğini bildiğini böyle fazla çağırır dedim, acılar geçti.

Duruldum. Yüreği dedim, yumuşak tutmalı her zaman. Kuru olmuş olan kırılır ancak. Ağrılar geçti.

Çoğaldım. Bir bebek doğdu evde, gülerek uyandı her sabah.

Gözlerim doldu izlerken. Göbek bağının düştüğü gün, tüm birikmiş üzüntüler geçti.

Öğrendim. Başkasının yüzüne onu önemsiyormuş gibi bakmanın ayıbını, oyunlar geçti. Komşular aradılar; öksürüğün nasıl oldu diye, yemek getirdim evde yoktun diye, sen yokken çiçeklerini suladım diye, ümitsizlikler geçti.

Sarıldım. Ailenin, beraberliğin, koşulsuz sevginin gücüne bir kez daha inandım. Hastalıklar geçti.

Oturup ağladım sonra tüm bu geçip gidenlerin rahatlığından. Ağaçlar gibi döktüm kuru yapraklarımı, yenilendim, tazelandım. Yeni köklenmiş bir fide gibi berrak, umutlu ve huzurlu şimdi zihnim. Ne öfkem kaldı, ne özlemim. Hepsi geçti.

Hepsi geçti.

BİR KUŞUN ÖZGÜRLÜĞÜ

Atılay Aşkaroğlu

Atılay Aşkaroğlu

Yağmur sonrası bir kafede oturup, düşünceli bir şekilde dümdüz karşıya bakarken buldum onu. Yanına yaklaştım. Neyi olduğunu sormadan konuşmaya başladı.

"Kuşların uçmak zorunda olduğunu biliyordum. Uçmazlarsa ölürlər. Ama yüreklerinin bir bağ ile yeryüzüne bağlı olduğunu yeni öğrendim. Ne kadar yukarı uçmak istese de aklı, kalbi ona bir noktada dur diyor. Şimdi ben, gitmek istiyorum da, kalbim bana dur diyor. Benim yüreğim nereye bağlı onu bulmaya çalışıyorum. Başımın içini solmaya başlamış bir bahçe gibi hissediyorum,"

dedi. Onu çok iyi anlıyordum. Ama bunu belli edemezdim. Kimi duygular, yalnızlık hissinden besinlenir ve değerlenir. Kimi konularda insan, anlaşılacak istemez aslında. İşte o zamanlarda her bir düşüncenin kokusu olur. Hiçbir bahçede duyulamayacak olan... Gözleri dalmış bir şekilde masa örtüsünün desenlerini inceledikten sonra gözlerini kaldırmadan;

"Şu hayatın acımasızlığına bak; kuşlar da ölünce toprağa gömülüyor. Oysa onların ruhları gökyüzüne aittir. Bir mezarlık olmalı. Gökyüzünde. Bulutlara dokunabilen bir mezarlık. Belki o zaman, bir nebze de olsa, kuşlar hak ettiği özgürlüğe kavuşabilir,"

dedi. O insanlardandı; iyi bir şeylerin hayalini kurmak isterken, tam o anda kötü bir hissiyata sarılıp kendisini uçsuz bucaksız düşlerin peşinde buluyordu. Bu dünya üzerine bir yağmur damlası kadar olup yağmak ona yetecekti. Oysa şimdi önünde uzunca bir hayatı ve uçsuz bucaksız düşleri vardı. Telkin edemezdim onu. Hem bu insanlar yalnızlığının bozulmasını istemezdi. Ondan nefret etseler bile. Konuşmasındaki dinginliği bozmayacak bir ses tonu ile,

"Ama yine de kuşlar, istedikleri zaman sevdiklerine uçabiliyor, gidebiliyorlar. Alçaktan ya da yüksekte... Belki bu, tek ve yegâne özgürlüktür. Ve gökyüzü, güzelliğini topraktan alır. Tıpkı denizin rengini gökyüzünden alması gibi,"

dedim. O an ve son kez göz göze geldik onunla. Gökyüzünün güzelliğine erişmiş bir kuş misali, sakince yerimden kalkıp, ilerledim. Belki de ben tam o anda, o sandalyenin altına gömüldüm. Ruhum, masa örtüsü üzerinde öylece kala kaldı.

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

Sen. Evet sen. Sana diyorum! Şu an beni okuyorsun. Dur! Bunun sıradan bir şey olduğunu düşünme. Yahut seni tanımadığımı ve sana seslenme ihtimalimin olmadığını aklından çıkar. Evet, direkt sana sesleniyorum. Şu andan itibaren seni tanımlayan her şeyi bir kenara bırak. Adın, yaşı, cinsiyetin, bulunduğu yer vs. Hepsini unut! Salt ol! Emin ol okuduğun bu yazı bittiğinde direkt sana seslendiğimi anlayacaksın. Şu an reel hayatından zaman ayırıp burada bu yazıyı okumaya başladıysan bil ki doğru kişisin. Çünkü sadece senin karakterine sahip bir insan bunu yapabilir. Ancak okuyan bir insan başta kendini sonra dünyayı değiştirebilir. Neler düşünebileceğini, neler hissedebileceğini en başından beri biliyorum. Şimdi bunu daha da fark etme zamanı. Sana eylül ayı içinde birkaç sorumluluk vereceğim ve bu sorumlulukları yerine getirmeni isteyeceğim. Her bir sorumluluğu istediğin sıra ile gerçekleştirebilirsin ama tamamlamayı lütfen unutma, yarım bırakma.

1. Dışarıda, sokakta, parkta, okulda, nerede istersen cebinden çıkardığın Bir lira'yı yere düşürmeni istiyorum. Düşür ve farkına varmamış gibi yoluna devam et.
2. Özellikle bir markete gir, bir litre su al ve karşına çıkan ilk ağacın dibine dök hepsini.
3. Hayatında senin için değerli ve bunu pek hissettiremediğin bir insana hiç olmadık bir anda bir mesaj at. İçinde "Seni seviyorum." yazsın.
4. Çevrendeki herhangi bir çocuğa hayatında kullanabileceği önemli olabilecek bir bilgi ver. Ona bir şey öğret. Mesela suyun kaldırma kuvvetini yahut Mozart'ın Requiem'i nasıl bestelediğini anlat.
5. Bir sokak hayvanının karnını doyur, yaralı ise tedavi ettir, onu korunaklı bir yere taşı.
6. Trafik kurallarına uymayan birini ihbar et. Plakasını al, polisi ara ve ayrıntılı bir şekilde yaptığı ihlali anlat.
7. Damlatan bir musluğu sıkıca kapat. Elbet karşına çıkacaktır.
8. Yerden on tane sigara izmariti topla. Bir poşete koy ve çöpe at.
9. Bir gün belirle ve o gün içinde en az yedi kere senin için bir şeyler yapan insanlara "Teşekkür ederim" de.
10. Bir yaşlıyı sevindir. Bilirsin küçük şeylerle mutlu olurlar. Unutma o anki bir tebessüm bütün geçmişe nüfuz eder.

Eminim bunların birçoğunu zaten yapıyorsundur. Fakat bu kez her birini hissedede, her bir ayrıntısını gözleyle gözleyle gerçekleştir. Güven bana bu listeyi tamamladığın zaman daha farklı bir hayata adım atacaksın. Önce kendine inanacaksın ve bu coğrafyada görmeden de en azından hissederek yalnız olmadığını idrak edeceksin. Hep bir ağızdan aynı şarkıyı söyler gibi belki onlarca, belki binlerce gönüllü, kocaman bir ağda bir araya gelecek. Belki başkalarının da bu insanı zincire katılmasına sebep olursun. Belki içinden bir türlü çıkamadığın yalnızlık hissini bir kenara fırlatırsın. Belki deva olmanın kudretini bütün hücrelerinde hissedersin. Belki umutsuzlukların artık rafa kalkar. Belki artık bütün sabahlar içindeki o huzurla başlar. Denemeye değer. Hem belki böylece

"Denize ulaşır içimizdeki nehirler bir gün ve yine yazı bekleriz."

E.

Bahri Butimar

İlk harfinin sesiyle başladı söz,
Dilim dilinde bağlandı fersahsız kere çöl,
Tam ortasına dokununca adının,
Ömrün ortasına varmak gibi,
Yaşamı anlamak gibi,
Ölümü beklemek gibi,
Söylencelere saklanmış giz gibi yutkundum.

Damağım kurumaya teşebbüste
Son harfine dek konuştum;
Hani kaynağı aşıkardaplarından içeri
Yankısında azı ve süt dişlerinin
kaybolduğu A
Suyun kulağı saran boşuk basıncı kadar
Öteki dünya
Yalnızca A kadar konuştum.
Derinlere daha da derinlere itekledi beni,
Ay Dünyaya,
Dünya güneşe,
Yüzüm yüzüne dönerek duraksız koştum
Gittim...

Kimseninki gibi değildi gidişim!
Midemi mesela,
Karaciğerimi,
Femurmuş en güçlü kemik
İnsan iskeletinde;
Onunla birlikte
Boynumun arka iç tenhasını,
Hiç unutmam serçe parmağı tırnağının

Masada titreyen ruhumu kavrayışını,
O yüzden ne varsa şu etimin altında
Gram gram sana bırakıp gittim...

Çizdiğim yol değildi yaşadığım
Bilmediğim istikametleri yürüdüm,
Küfürler savurdum ıslak aynalara
Savruldum duramadım
Ağladım, bağırdım, utandım duramadım.

Türküler dinledim karanlıkta
Bir dile sığmayan türküler;
Ne güzeldir iki dilde hüznün
Ne hüznündür üç dilde ölüm
Dilimi unutup
Göge kulak kesildim her Allah'ın günü,
Allah'ın ne çok günü varmış öyle,
Birinde, yalnızca birinde,
Dilim dilinde çözülsün fersahsız kere bir gün!

Beyazı severek siyaha büründüm.
Maviyi sevenlerin tek sebebi kadar kafi,
İnsan kadavrasının pıhtısı kadar kırmızı,
Şair manasının dalgınlığı kadar sarı,
Çünkü göğünden başka düşü yoktur onların,
Çünkü içi hep kırmızıdır ağrının,
Çünkü (b)aşka rengi yoktur hayatın!
Bak işte sonunda çizgiyi çektiler S'ye
Sırf bir cümle daha eksik kalmasın
Dilim dilinde çözülsün diye ...

GEÇ KALMIŞ ÜLKE

Nihal Başgöl

yavaş yavaş geldin, farkedemedim
uzun bir kuyruğun ortalarında durdun
bir öfkenin arkasında
bir mumun savruk gölgesinde.
ne çok arzu doldurmuştun ceplerine
aydınlık fikirler, yüce davalar
kambur aşk hikâyeleri sırtında
bense ne çok geldim üstüne, sana
yorgun omuzlarına.

yavaş yavaş geldin, farkedemedim
soğuktu, kaya gibi soğuk
ciğerlerime kadar titredim.
nasıl akar kan donmuş damarlardan
nasıl yakar yeniden sönmüş bir ateşi
bir kibrit kutusundaki dua.

ben ölümü sevdama yediremezdim
ama gitmişti kolayına o çatal dilin
susarak anlatmak boşvermişliğini
ve gebe kalmıştım artık bir kutsal yenilgiye
ölü kanatlar saklıyorum rahmimde

artık beyhude seferlerin
söyle atılarına geri çekilsin.
ben kayboldum açtığın boşlukta,
zaferinin bayrağını çekebilirsin
tüm geç kalmış ülkeler adına.

Sultan Özdemir

TAKSİM

Cansu Cindoruk

...tam da bir şeyler söyleyecektim.

O akşam ellerimi, parmak uçlarımdan tutmuştun. Demek insan bazen sarıp sarmalamaya cesaret edemiyordu. Burnun burnumun ucunda, biz Taksim'in ortasındaydık. Köşedeki simitçi "Az aşağıdan minibüs kalkar abla," demişti. Tam da o "az aşağı"ya yürüyecektim.

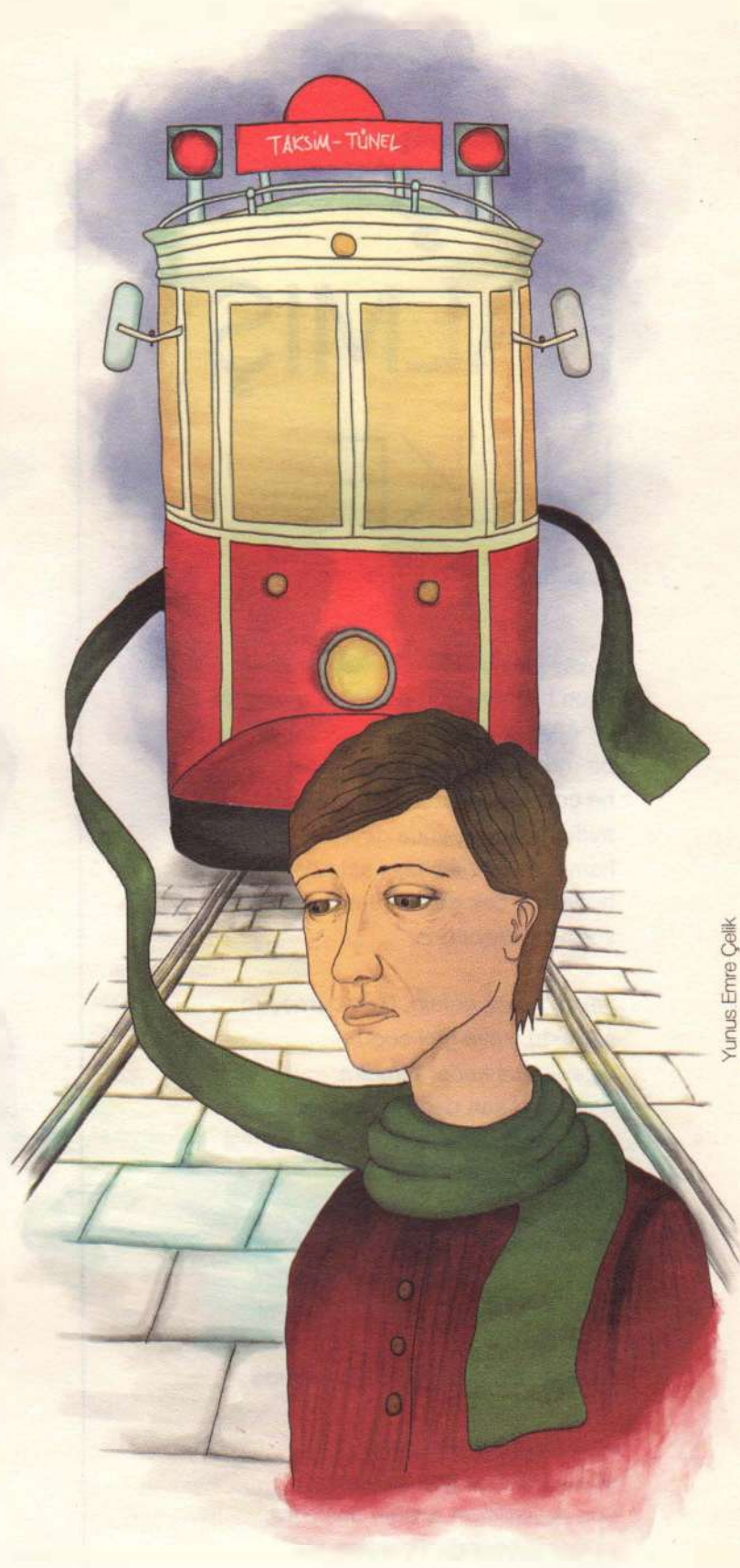
O akşam parmaklarını omzumda hissedince arkama dönüp bakmamıştım bile. Üç duraktır peşimden yürüdüğüne eminim. Belki günün birinde eşlik edersin diye, her yere yanım boş gittim. Ama sen, sıradan bir akşamın ortasında, arkamdan sürünerek gelmeyi tercih etmiştin. Senin için yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Ben senin yürüdüğün yolları ezberlerken sen yolunu değiştirdin.

Ben, bir dünyayı ikimiz için boyarken,
Sen, dünyalardan bihaber, oyunlar oynardın...

Etrafımızdan çeşit çeşit insan geçerken dakikalarca beni izlemiştin. Kelimeleri bir bir sıralarken gözlerimin içine bakmıydın eğer; yine yalanlar söylediğini düşünebilirdim. İtiraf etmeliyim; ben hep kendimden çok sana inanmak istemiştım. Hiç susmadan konuşmuştun. Bilirsin, ben en çok bu haline bayılırdım. "Bir açıklama bekliyorsun benden..." diye söze başlamış, "Bir açıklamaya lüzum yok." cevabını alınca pek bozulmuştun. Sonra; bu ilişkide tek kırılan senmişsin gibi, birden bire arkanı dönmüştün. Topuklarını yere vuruyordun. Arkandan seslenmeme rağmen bir kez dönüp bakmamıştın. Yine ansızın gitmiştin ve ben bu sefer kaçınıcı olduğunu bile saymamıştım.

.... tam da bir şeyler söyleyecektim.

Sonra minibüse doğru yola koyulup kulaklıklarımı takmıştım.
Her ne söyleyecektiysem,
Yutmuştum.

Yunus Emre Çelik

KA RA MEL

Sumru Uzun

Yasmin, ağlayarak uyandı.

Rüyasında gördüğü şeyler yüreğindeki açık yaraya tuz basmıştı. Sayısını hatırlamadığı, kan ter içinde uyandığı sabahların birinin içinde buldu kendini. Gözyaşları hiç dinmiyor, bir nehrin yatağını dolduran taşkın sulara benziyordu. Böyle günlerin devamında ağzını bıçak açmaz, yüzünün rengi kireç gibi olurdu.

Yasmin'in içindeki kelimelerin harflerini yitirdiği bir sabahtı. Bugün işe gitmek zorunda olmadığı için evde istediği kadar susabilirdi. İçinde hissettiği acı, suskunluk çemberinin içine girse belki bu sabah biraz rahat ederdi. Öyle olmadı... Yasmin sustu, acıları konuştu. Ne zaman sona erecekti? Zaman sahidenden yüreğindeki yarayı iyileştirecek miydi? Aradığı cevapları bulmak için erkendi. Acelesi de yoktu.

Yağan yağmur damlalarının camı tıklatmasını dinlerken, sarı renkli kanepesinde yerini aldı. Karamelli kahve kokusunu anımsadı bir anda! Suskunluğuyla karşılıklı içeceği bir kahve yapmak için oturduğu yerden kalktı. Mutfığa gitti.

Yasmin'in kahve kavanozu gibi içinin boşaldığını hissettiği bir sabahtı.

Aldırmayacaktı. Mutfak tezgâhının üzerine kahve fincanını koydu. Cam kavanozun dibini dövüp duran metal tatlı kaşığının sesi, kahve makinesinin uğultusu mutfakta yankılandı. Kahvesine tat veren karamel, şekerin yüksek dereceli ısıda kavrulmasıyla yapılıyor, eğer ısı derecesinin arayı kaçarsa yarık karamel kokusu etrafı sarıyordu. Tıpkı Yasmin'in yüreğini kavuran acı gibi kavruk bir tat ömrüne yansiyordu.

Karamelli kahvesi hazır olduğunda salona döndü. Fincanı yavaşça sehpa bırakıp, koltuğun yanındaki pufun üzerinde duran battaniyeyi aldı. Koltuğa oturup, battaniyeyle dizlerinin üstünü örttü. Kahveden bir yudum içti. Yasmin'in yüreğindeki her kırgınlığın karamel koktuğu bir sabahtı.

Keşke o rüyayı görmeseydi. Keşke yaşadığı hayal kırıklığı gerçek olmasaydı. Elinden bir şey gelmeyeceğini kabullenmişti günler önce. Böyle sabahların birinde... Her kabullenişin ardından gelen "Peki, şimdi ne yapacağım?" sorusu da öylece asılı kalmıştı takvim yapraklarında. Susacaktı. İçindeki kırgınlık geçene dek, hayatla barışana dek susacaktı!

Yasmin'in gözyaşlarının kristallere dönüştüğü bir sabahtı. O kadar çok ağlamıştı ki, hâla gözünden yaş geldiğine şaşırıyordu. Sessizce iç çekti, içinde annesinin hayatını kaybettiği günden bu yana daha çok yer kaplayan bir boşluk vardı. O boşluğun içi sonsuz bir özlemle doluydu. Elini uzattığında sanki ona dokunacak, anılarından bir parça ümitte o boşluğu dolduracaktı. Gidenin dönmeyeceğini biliyordu. Hayat Yasmin'e bu kuralını seneler önce öğretmişti. Oyunu kuralına göre oynaması gerekiyorsa, oynayacaktı. Hatıralarının üzerine nemli bir toprak atıverdi! Kahvesinden bir yudum daha aldı. Yasmin'in içtiği her kahvenin soğuyacağı bir sabahtı.

Günün Şarkısı: Glen Hansard&Marketa Irglova\Falling Slowly

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

- *Size bir havadisim var efendim;
bugünlerde güneş kalbimden doğuyor.
- *Altı üstü kırmızı bir sonbahar, gönlü sanya çalan...
- *Sen kendine yeni bir renk bul, yeşili ben yazacağım.
- *Sen nereye gidersen git, şehrin hep ben olacağım.
- *Kendi gibi olmayanın elbisesi de üzerinde büyük durur.
- *Hüznümüzden sen sorumlusun!
- *Gün geceye varmadan gel!
- *Sanlımalar uzun olur, olsun... Sanlalım!
- *Belki de bütün aynıklar, en güzel şiirler yazılsın diye diye,
yaşanır sessiz sedasız.
- *Bırakın kanasın yaram, iyileşir de unuturum diye korkuyorum.
- *Yürüyordum, kayboldum.. Aşk vadisine düştü yolum.
- *Hikâyemizin kahramanları; incir ağaçları,
zeytin dalları, lavanta çiçekleriydi.
- *Sensin güz.

Ne vakit yere sıkı bastım, o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiklerimi gerçekleştirmek için ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı, kalbim'di.

DENİZYILDIZLARI DA KAYAR MI?

Merve Özdolap

Altında nefes alıp verdiğin gökyüzü gözlerime değişiyor. Kir-piklerim teker teker topluyor dudaklarından çıkan her bir heceyi, beynimin en derinine saklıyor. Başka biri için atan kalbinin her vuruşu, yeni çatlaklar bırakıyor yeryüzümde ama depremlerin korkutmuyor beni. Mesafelerin pek bir anlamı kalmıyor anlayacağın. Dörtte üçü su olan dünya, tüm denizleri ve okyanuslarıyla seni kıyılarıma vuruyor. Korkuttuğumun farkındayım ama içimin tüm berrak suları sana doğru akıyor. Sen bu sularda hiç yüzmedin, yansımanı görmedin üzerinde, tadını hissetmedin. Geçmişinin çakıl taşlarını biriktirdiğin derinlerinde benliğini korumaya çırpınsan da akıntıya karışıp kayboluyorlar. Artık aynı değil çakıl taşların, bıraktığın yerde değiller. Onlara tutunup karışmasın sularımız diye uğraşsan da kesişiyor yollarımız. Doğal arayışlar bunlar, fakat asla tatlı su arzuları değil, okyanus olmakla ilgili. Mevsiminde çiçek açan kiraz ağacı değil, çınar olmakla ilgili. Yüzlerce yılda bir görülen doğa olayı denk gelişimiz. Görmek için sıraya dizilecekken yüz binler bizi, gözlerini kapatmanla ilgili.

Bak gökyüzü ve yeryüzü bile kızgın gelmeyişlerine, ben değilim. Nasıl isyan etti doğa, kendini sularına bırakmayışına, çakıl taşlarını sürüklemeye çabalayışına... Oysa ikimiz de farkındayız; kocaman bir okyanus olacağız birlikte, hayat vereceğiz dalgalara. Metcezirlerine bile sarılacağım denizyıldızlarından kollarımla. Ama sen ve gelgitlerin öldürüyor beni yavaş yavaş. Yalnızca izin ver, senkronize dalgalarla sakinleştireceğim seni. Ve kendimi iyileştireceğim...

Rabia Genç

BİSİKLET ÇETESİ

Eray Yasin Işık

O gün karne günüydü. Ferit bir sömestr boyunca bu günün hayalini kurdu. Babası: **"Eğer bütün derslerin beş olursa, bisikleti hak ettin,"** demişti. Ferit hak ettiği yeni bisikletine kavuşmak için baştan aşağı pekiyi dolu karnesini kapıldığı gibi eve koştu. O kadar hızlı koşuyordu ki yeni bir şeye kavuşmak için başarı zorunluluğu olmayan bisikletli arkadaşlarını bile geride bırakmıştı.

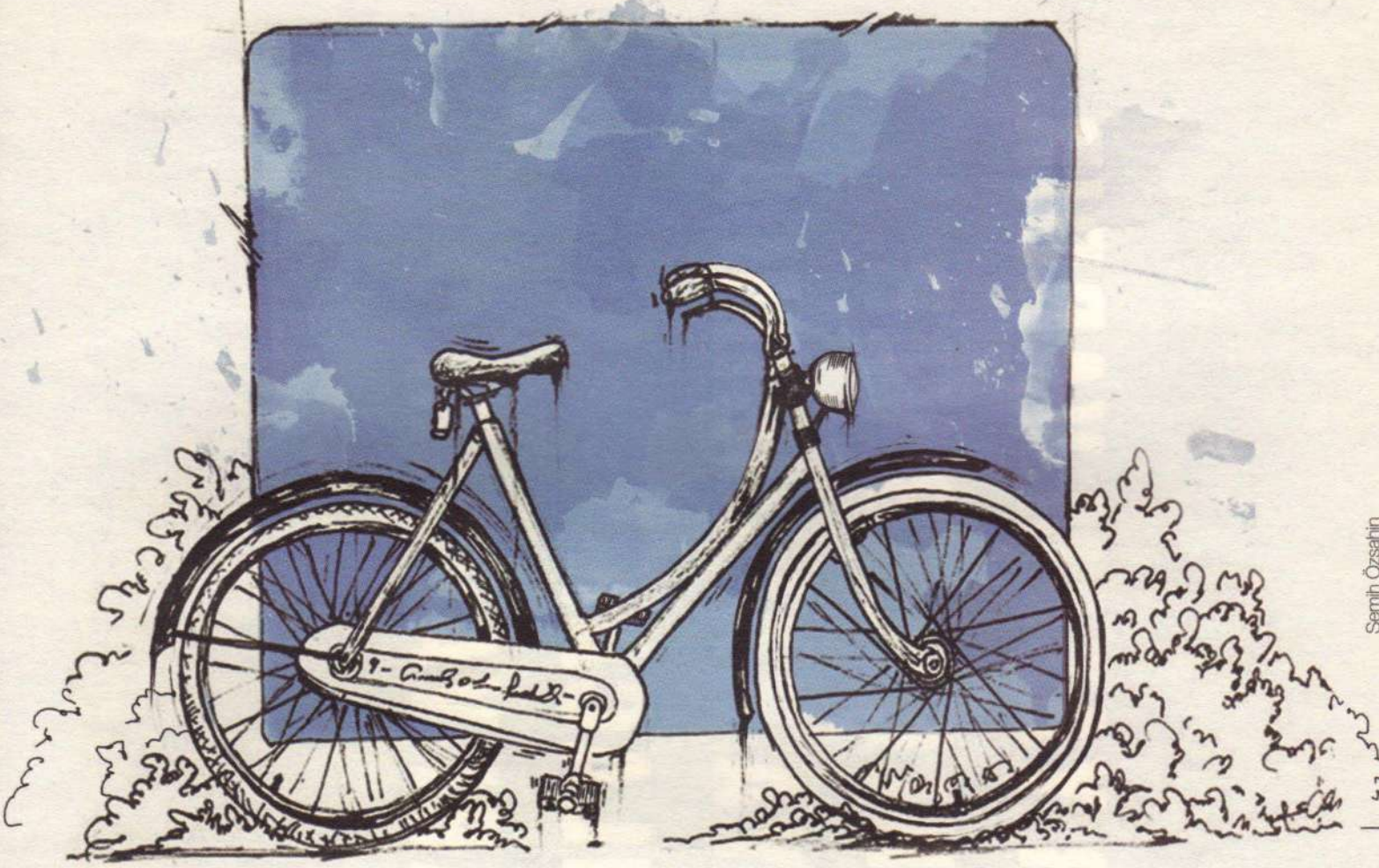
Kömürlükte duran eski bisikleti ile göz göze geldi. Bu emektarı da dedesi ona sünnet hediyesi olarak almıştı. O gün de bu kadar heyecanlıydı. Gerçek bir erkek olacaktı. Sünnet merasimi değildi Ferit'in gözünde onu erkek yapan... Üç tekerlekli bisikletten bir üst mertebeye geçişi ona bu kimliği kazandırmıştı. Cibinlikli sünnet yatağının yanında duran yeni bisikletine gururla bakıyordu. İlk başta arka kısımda bulunan minik denge tekerlerini sevmese de, kısa bir çalışma sonucu onlara ihtiyacı kalmamıştı. Sünnet yarasının iyileştiği günlerde o da cesaretini toplayarak o minik tekerlerden kurtulmuş, dengede durmayı bir iki ufak diz kanaması, kol yüzülmesi ile atlatmıştı. Sağlam bisikletti. Lastikleri dolma olduğundan, patlama, yarıma, yama gibi teknik arızalarla uğraşmıyordu. Ona kalsa fren de kullanmayacaktı. Ayakkabısının tabanını arka lastik ve şase arasına 45 derecelik açı ile yerleştirir, arka tekeri kaydırarak havalı bir duruş sağlardı. Bir defasında bu tekniği ön tekerde de kullanmış, yokuş aşağı üç buçuk takla ve öne doğru yarım salto ile bu fikrin tehlikesini keşfetmişti. Anılarla doluydu bu bisiklet, ama Ferit'e artık küçük gelmeye başlamıştı. Selesinden pedallarına inen bacakları eşkenar üçgen şeklini almadan kullanamıyordu. Karnesini de babasının standartlarında eve getirdiğine göre artık kendi bacak boyunda bir bisikleti hak etmişti.

Babasının işten dönmesini beklerken o da yeni bisikletini düşlüyordu. Seçenekleri gözünün önüne getirdi. Mahalledeki bisiklet çetelerini düşündü. Onun bisikleti en havalısı olmalıydı. Hemen kafasındaki kız bisikleti modellerinieledi. Lastiklerinin üzerinde çamurluk ön tarafta sepet olmayacaktı. Kesinlikle yere paralel seleden gidona uzanan bir boru olacaktı. Sırf bu boru yüzünden katlanabiliyor olan Pinokyo'dan bile vazgeçmişti. Kontra pedallı olanlar ona ilginç gelse de, yokuş aşağı pedalı ters çevirme keyfinden mahrum kalmak istemiyordu. Hayalleri bazen vitesli modellere kadar yükseliyordu. Geçen sene bütün mahalle gazeteden kupon ile 18 vitesli dağ aslanı almıştı. Her ne kadar Kızılay dağıtmış gibi her yerde bu

modellerden olsa da vitesli olması ayrı bir hava katıyordu. Ferit bu kupon fırsatını kaçırmıştı. Çünkü babası kuponla değil, not ortalaması ile çalışıyordu. Hele bir de babası ona ince tekerli yarış bisikleti alsa havasından yanına kimse yaşanamazdı. Rengi siyah olacaktı. İsmi bile hazır. Kara şimşek. Akşam yemeği hazır olduğunda babası zili çaldı. Zira annesi yıllardır akşam yemeğini babanın zil çalışına endekslemiş, işten gelen yorgun kocasını, yemeğin hazır olması ile ödüllendirmişti. Ama bu dakiklik Ferit'in bisikletine kavuşma planlarını bozuyordu. Yemek sürecinde dükkânlar kapanır, Ferit de dört gözle beklediği yeni bisikletine kavuşmak için bir gün daha şafak saymak zorunda kalırdı. Bir eğitim dönemi yaşadığı bekleyiş onu sabırsızlığa sürüklüyordu. İstenilen karne alınmış, beklenti karşılanmış. Şimdi hak ettiği ödülünü bir an önce almak istedi. Hızla yemek masasında duran karnesini alıp babasına koştu. Gururla babasına uzatıp **"Hadi bisikletçiye gidiyoruz,"** demesini bekledi. Babası şöyle bir göz gezdirip **"Aferin oğluma. Ben zaten emindim,"** dedi. Ferit biraz daha gururlandı. Yani babası bisikletin alınacağına kesin gözüyle bakıyordu zaten. Demek ki hazırlıklıydı bu hediye için. Ferit ayakkabılarını giyip hemen yola düşmek istedi. Ama babasının acelesi yoktu. İçeri geçti. **"Baba bisiklet?"** dedi Ferit. Hakkı olanı istedi. Annesi girdi bu sefer araya. **"Ay sabahtan beri bisiklet, bisiklet... Başımın etini yedi... Bu karneyi kendi için değil bisiklet için almış,"** dedi.

Babası ağır ağır çorbasını içerken Ferit artık bu geceden umudunu kesmişti. Ne kadar sıkıntılı olsa da, bir gün daha bekleyecekti. Annesi ısrarla arabalardan doğacak tehlikeye ve bisiklet olunca Ferit'in eve girmeyeceğine dikkat çekiyordu. Ferit ise kazanılmış hakkının elinden alnamayacağını düşünüyordu. Üstelik annesi ne kadar istemese de babası söz vermişti. O bisiklet alınacaktı.

Akşam yemeğinden sonra demlenmiş olan çay daha oturmadan babası Ferit'i yanına çağırdı. **"İn bakalım kömürlüğe bisikletini beğenecek misin?"** dedi. Ferit kısa süren şaşkınlığını atmış, babasının bu sürprizi onu sevince boğmuştu. Kendisi gidip mağazadan seçse belki bu kadar sevinmeyecekti. Ama oğlunun başarısından emin olan baba ödülünü iş çıkışı alıp getirmiş, yemek boyunca da bu hediyeyle hiç bahsetmemişti. Ferit heyecandan havalara uçuyordu. Ayakkabılarını bile giymeden çıplak ayak indi merdivenleri. Kömürlüğe girdiğinde gıcır gıcır parlayan, mahallede herkesin gıpta ile bakacağı,

hele hele bir de vitesliyse diye düşlediği yeni yarış bisikleti ile karşılaşmayı umdu. Dağ bisikleti de olurdu. Jantları paslanmış selesi yırtık sünnet bisikleti bu sefer gözüne görünmedi bile. Kömür odalarını tek tek dolaştı. Babasının saklamış olabileceğini, sürprizi daha da süslediğini düşündü. Ama nafile. Hayallerindeki kara şimşek kömür tozundan kararmış kömürlük duvarları arasında yoktu. Tam çıkacakken eski bir bisiklet gözüne çarptı. Postacı ve bakkalların kullandığı yaylı sele, ortasında paralel çift boru ve direksiyonu düz bir doğru şeklinde değil arkaya doğru kıvrık eski bir bisiklet duruyordu. Arka selesinin üzerinde bir heybe vardı. Bir hediye gibi değil de, müzede duran bir tarihi eseri andırıyordu. Sevincin kursağında kalmasını ilk o an yaşadı Ferit. Yutkunamadı. Biraz sonra annesi ve babası da indi yanına. Ferit susuyor karşısında duran eski bisiklete dokunmak istemiyordu. Hiç de bu anın hayalini kurmamıştı.

Annesi bisiklete bakıp: "Nereden çıktı bu?" dedi. Hiçbir teknik bilgisi olmamasına rağmen annesi bile bisikletten 'bu' diye bahsediyordu. "Bir arkadaşımдан aldım ikinci el. Eski ama sağlam bisiklet," dedi babası. Ferit'in evdeki coşkusu yoktu. Babası da bunun farkındaydı. "Ben buna binmem," dedi ve çıplak ayakları ile merdivenleri indiğinden daha hızlı

bir şekilde yukarı çıktı. Yatağına yatıp kurulan hayallerin gerçeğe ilintisini düşündü.

Ertesi gün sabahın erken saatlerinde, mahallenin bisiklet çetesi Ferit'in evinin önünde toplanmış onun yeni bisikletini görmek için bekliyorlardı. Ferit'in hayal kırıklığı, yerini kabullenmeye bırakmıştı. Ancak kaldırım kenarı gibi yüksek bir yerden binebildiği bisikleti ile çetenin karşısına çıktı. Çocukların meraklı bakışları yerini alaylı gülümsemeye bıraktı. "Vitesi var mı lan bunun?" diye sordu biri. Diğeri: "Ne vitesi oğlum miltattan kalma bu külüstür," dedi. "Arkasında heybesi var. Bisiklet değil eşek mübarek," dendi. Ferit'in bu dede bisikleti ile çeteye dâhil olamayacağına onları yavaşlatacağına karar verildi.

Çete günlük faaliyetleri olan apartman zillerine basıp kaçmak için Ferit'in yanından ayrıldı. Ferit ise yeni ama epeyce eski bisikleti ile baş başa kaldı. Annesi camdan: "Feriit! Fazla uzaklaşma!" diye bağırdı. Ferit ise ondan uzaklaşan çete üyesi arkadaşlarına bakıyordu. "Tamam anne," dedi...

Zira pedallara boyu tam yetişemediğinden kaldırım kenarından çok da fazla uzaklaşıyordu.

**YAŞANACAK BİR YAŞAM VARDIR.
BİNİLECEK BİSİKLETLER VAR.
YÜRÜNECEK YAYA KALDIRIMLARI
VE TADINA VARILACAK
GÜNEŞ BATIŞLARI VARDIR.**

Cesare Pavese

BİR DERVİŞ ZAIM RÖPORTAJI

Kerem Bozkurt

Sanatıyla insanın içini ısıtan Sevgili Derviş Zaim ile kendi filmleri, sinemamız, kültür, sosyoloji ve felsefe üzerine bir söyleşi yaptık. Keyifle okumanızı temenni ederim.

Türk sinemasının gelenek ve kültürü merkezine alarak özgün bir sinema yaratma çabası ya da kendini var etme çabası oldukça cılız kalmıştır. Ana akımı tekrarlayan ve evrensel olamayan filmler ile Türk sinemasının maksatlı olmasa da nihilist bir anlayışı benimsediği söylenebilir. Bu noktada geleneksel kültürü çağdaş sinemaya uyarlamaya çalışan sizin filmlerinizi, sinemaya yeni bir boyut getirme kaygısını taşıyan, başka bir ifadeyle var olmaya çalışan ve var olmaya değer veren filmler olmuştur diyebiliriz. Bu bağlamda siz kendi filmlerinizi varoluşsal olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sorunun içerisinde cevap gizli aslında, dolayısıyla benim söyleyebileceğim birçok şey yanıtlanmış durumda. Muhtemelen cümlelerde bahsettiğinize katılıyorum. Orada bahsedilenler yapmaya çalıştığım şeylerin bir kısmının sizin tarafınızdan ifadesi. Ben, insan olarak hem kendimi, hem de sinema sanatını geliştirmeyi amaçlıyorum. Amacımı gerçekleştirirken de referanslar sistemini bu topraklardan almaya çalışıyorum. Açıkçası bu coğrafyanın malzemesini kullanıp yapmaya çalıştığım binanın harcını yoğurmanın mümkün olup olmayacağını da araştırıyorum.

İbn-i Haldun "Coğrafyası insanın kaderidir" der. Öncelikle bu toprakların kaderini paylaşan bir insan olmayı ve sonra bu topraklarda bir yönetmen olmayı nasıl değerlendirirsiniz?

Bir kere "coğrafya insanın kaderidir" evet yani Türkiye, İsveç'in Norveç'in oralarda olsaydı elbette çok daha farklı olurdu, doğru ama bu saptamayı her zaman ve her mekanda geçerli olacak bir kural gibi görmemek lazım. Coğrafyayı geleceğin şekillendirilmesi bakımından ezel ve ebedî bir belirleyici olarak almamak gerekiyor. Coğrafya değişmez bir yazgı, geleceğimizi ve geçmişimizi kilitlemiş bir faktör olarak gördüğünüz anda kendinizi kadeere mahkûm edersiniz. Oysa özgürlük kaderi yenebildiğin ölçüde vardır. Bakın bu cümle *Çamur* filminden. Üstelik bu cümle size yanıt verirken muradımı anlatmakta işe yarayabilir. Bizim yazgımız diye addedilen şeyleri insanın özgür olması için değiştirmeye çalışmak gerekir. Kaderi yenebildiğin ölçüde özgürsündür. Ama kıyısız bir özgürlüğe de inanmıyorum onu da söyleyeyim.

Nokta filmi kültürel kodlarımızdan biri olan hat sanatı üzerinden bir adamın arayışını anlatıyor. Bu arayışı Niyazi Mısıri'nin "İlim ve irfandan gaye noktayı anlamaktır" dizesindeki kişisel tasavvufi bir yolculuğa benzetebilir miyiz?

Nokta filmi söz konusu olduğunda filmin yorumunu sadece Niyazi Mısıri'ye indirgemek istemem. *Nokta* başka birçok farklı yorumla ele alınabileceği gibi, Niyazi Mısıri'nin fikirlerine yaklaşan bir yorum ile de ele alınabilir. Niyazi Mısıri'ye bütün öteki isimlerden kaynaklanan yorumlara da saygımız bakidir. Filmlerim benden çıkıp da kamusal alana kavuştuktan sonra sadece benim murat ettiğim şekilde yorumlanmayabilirler. Aksine ne kadar fazla yoruma elverişlerse o kadar fazla enerjiye sahipler demektir.

Işık Doğudan Gelir isimli kitabında Cemil Meriç ilmi duyarlılık ile Batı'ya kucak açmamız gerektiğini ancak bu bilginin yegâne bilgi olmadığını, alın yazımızın anahtarını soylarımızın, medeniyetlerimizin, zihniyetlerimizin beşiği olan Asya'da yani Doğu'da aramız gerektiğini söyler. *Cenneti Beklerken* filminde kolektif bilinci yansıtan islam sanatlarından biri olan minyatür ve Las Meninas tablosu arasında kurduğunuz bağlantıyı Doğu ve Batı sentezi şeklinde yorumlayabilir miyiz?

Kültürlerin birbiriyle konuşması, kaynaşması, birbirlerine değmeleri, birbirleriyle kesişmeleri, sürtünmeleri, mücadele etmeleri, dirsek temasında olmaları, bazen konuşabiliyor olmaları bir zenginlik oluşturur. Benim yapmaya çalıştığım şey de buydu. Sadece bir tarafı değil, sadece Doğu'yu değil sadece Batı'yı da değil, Doğu'yu, Batı'yı, Kuzey'i, Güney'i bir arada tutacak; bunların beraber var olma biçimlerine dair sorular soracak bir anlayışın zenginleştirici ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum.

Peki Hocam, Nedimeler tablosu ile potaya "batıya dair" ne koymak istediniz. Çünkü o tablo batıda da bazı şeyleri olan bir tablo.

Nedimeler tablosunu bir anlamda minyatürün yapmaya çalıştığı şeyleri yapıyor olabilir diye yorumladım aslında. Zaman ve mekanı oynak bir şekilde inşa edilmesine dair bir takım örüntüler o tablonun içerisinde var. Velazquezin özellikle aynanın içerisine koyduğu figürlerden kimlerin kime baktığı, nasıl baktığı, ayrıca tablodaki aynaya kimin yansıdığı konularına bakarsak aslında minyatür sanatının bazen

yapmaya çalıştığı türden örüntülerin o tabloda oluşturulma çabasını görürüz. Ben minyatürlerde zaman ve mekanın oynak bir biçimde inşa edildiğini gözlemlemiş ve o sanatı filme tercüme ederken yapacaklarımı bu fikre göre yorumlamıştım. Las Meninas'ta bana göre böyle bir paralellik söz konusudur. Dolayısıyla, o filmde batı sanatının bir örneği ile doğu sanatının bir eğilimi ortaklık içerisinde iken gösteriliyordu. Yani şunu söyleyebilirim, benim Las Meninas'ta dikkatimi çeken birçok şeyden bir tanesi başlangıçtan itibaren bu bahsettiğim özellik oldu. Bunların, yani doğu ve batı sanatının birbiriyle olan gerilim ve benzerliklerinin, aralarında bazen ve kimi durumlarda konuşabileceklerini, o gerilimlerden sinema sanatı için, hayatımız, değerlerimiz için yeni örüntüler yaratabilmenin mümkün olabileceğini söylemeye çalışıyordum.

düzeyinin yükseleceğini ve çeşitleneceğini daha bilinçli tutabileceğini umalım. Ama sadece zamana bırakmak ve bol film örneğini insanların önüne sermekle film izleme kültüründe bugünkü düzeyden daha ileride bir gelişim olur mu o konuda da dikkatli olmak gerekiyor. Çünkü şu anda bütün dünya bir film ishali ve bombardımanı altında. Eğer bardağın dolu tarafından bakalım dersiniz, bunun insanların sinema zevkini, film zevkini geliştirmesine bir faydası olduğunu düşünebiliriz. Bardağın boş tarafından bakarsanız aynı durumun da insanların boş yere kafasını boşaltan bir kuru gürültüye neden olabileceğini düşünebilirsiniz.

Kendin olmaya gayret etmek ve insanlara sevgi ile yaklaşmak lazım. Bir de sürekli mücadele etmek lazım.

"Oysa özgürlük
kaderi yenebildiğin
ölçüde vardır..."

DERVİŞ ZAİM

Bir yanda sizin gibi, Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Reha Erdem gibi filmleri çok az sinemada gösterilen yönetmenler var. Diğer yanda yüzlerce kopyayla çıkan ucuz filmler (tabii ki hepsi değil ama büyük bir kısmı). Bizim çok az sinemada izlemeye değer gördüğümüz filmler Avrupa'daki çok önemli festivallerden çok önemli ödüller alıyor. "iyi film ya da kötü film" ayrımını yapabilecek bir bilince nasıl ulaşılabiliriz?

Zamanla, seyircinin sinema kültürünün gelişmesine bağlı olarak gelişecektir diye umalım. Mesela 15-20 sene önce belki bu kadar farklı filmleri izlemiş, farklı filmlerden tat almış seyirciler o kadar yoktu. Dolayısıyla zamanla beğeni

Dünya' dan Türk sineması nasıl görünüyor?

Türkiye çok dinamik bir toplum, her anlamıyla dinamik bir toplum. Kaynıyor. Böyle bir toplumun sinemasının da enteresan olma ihtimali bulunduğunu seziyorlar. O yüzden de hep süregelen bir ilgi olacaktır. Bir taraftan da kontrol edebildikleri en azından yakından izleyip nereye gittiğini zamanında bilebilecekleri bir sinema olsun istiyor olabilirler.

Kontrolden kasıtları ne olabilir ?

Yani Türk sinemasında dağıtım, gösterim, öne çıkarma,

gündem, dil, bağlam belirleme gibi bir sürü meselelere hâkim olma, haberdar olma, etki edebilme gibi noktalarda güçlü olma isteği olabilir. Yalnız yanlış anlaşılacak için uyunda bulunmalıyım. Dünyanın küçüldüğü bir dönemde 'içe kapanalım', 'biz bize yeteriz' gibilerden sekte bir sine-ma kültürü politikasına mahkûm olalım demiyorum. Dışanya-la ilişki kurmak işbirliği yapmak şarttır. Ama her defasında muhtemel işbirliğinin dengelerini düşünmek adım atarken hiç fena olmaz. Bize sadece pazarlama alanında değil, üre-timden tutun da bir sürü alan ve kategoride mekanizma da-yatılmaya çalışılabileceğini aklıda tutmak lazım. Gösterim ve dağıtımdan ibaret değil kastettiğim şeyler; sözgelimi ül-kede kimlerin, nasıl film yapabilmesi konusunda teknoloji-nin kullanılmasına, yeni teknolojilerin alınmasına dek uzanı-yor.

Kalıpları seven, eleştirmeden kabul eden ve bilgiyle barışık olma-yan bir ülke olduğumuzu düşünebiliriz. Sanatın insanlaşmada önemli bir yeri olduğuna dair inancımız hep vardır; eleştiriyi, ken-dine sunulanı akıl süzgecinden geçirerek değerlendirmeyi, kalıp-ların dışına çıkabilmeyi, Ali Şeriatî'nin tabiriyle insana "zindanla-rından" çıkabilmeyi öğretmesi açısından sanatın rolünü değer-lendirir misiniz? Bu kapsamda sinemayı nerede görüyorsunuz?

Bu tavır insana aynen Eflatun'un mağarasındaki zincire bağlı esirler gibi dışanyı gösterecektir diye düşünüyorum. Ama gösterme işinin esirlerin gözünün kamaşmasını engel-leyerek, fazla ve ani ışık nedeni ile kör olabileceklerini göz önüne alarak yavaş yavaş bilinçli biçimde yapılmasında ya-rar olabilir. Çünkü esirler birden bire dışarıya bakarlarsa gözleri ışığın şiddetini kaldırmayabilir. Sanatın da bu nüans-ları gözetmesi gerekir diye düşünüyorum.

Tarihî sinema ve tiyatro salonlarımızı yıkıp yerlerine şahsiyetsiz bi-nalar diyoruz. Kıymetli olanı, güzel olanı çoğu zaman görmüyo-ruz ve devlet kültüre katkı yaptığı iddiasıyla avmlerin içindeki si-nema ve tiyatro sayısı ile övünüyor. Sizce devletin, gerçek tanı-mıyla kültüre ve sanata katkısı nasıl olmalıdır? Rüya filminde bazı noktalara işaret etmiştiniz, bu denli inşaat çılgınlığı olan bir kentin hikâyeleri nasıl şekilleniyor? Geçmiş ve anılarımızı unutup mu-yuz?

İnsanlık bir paradoksun içinde ve bu paradoks bizi nereye götürecek hiç bilemiyorum. Yani kaos teorilerindeki gibi belli bir yere gidip duvara çarpıp sonra tekrar her şeye sil baştan mı başlayacağız; bunu kestirmek zor. Hindistan'da bir şehirden öteki şehre gitmek diye bir şeyden ne kertede bahsedilebilir emin değilim. Yanılıyorsam affedin. Çünkü şehirler neredeyse birbirleriyle birleşmiş vaziyetler. Kilo-metrelerce gidiyorsunuz, evler, evler. Sürekli bir ev denizi

arasında 'kırsalda' yol alıyorsunuz. Burada bir paradoks var insanlık için. Ya Hindistan'daki gibi yatay yayılacaksınız, ya da dikey gelişeceksiniz. Dikey gelişmeye başladığınız za-man yani apartmanları dikmeye başladığınız zaman da in-san hayatının kalitesiyle de ilgili başka meseleler ortaya çı-kıyor.

Mesela ne gibi?

Sitelerde, toplu konutlarda yaşayan bir grup insanın kendi-sine yaşam alanı yaratıp yaratamayacağı; yaşam alanı ya-ratma kabiliyeti ve imkânı bulup bulmayacağı meseleleriyle karşı karşıya kalıyorsunuz. Öte yandan ekonomizasyon amacıyla 'yatay yayılan toplu konutlar olmasın, konutlar di-key gelişsin' dediğimizde de Hindistan'daki gibi şehirleri birleştiren ve kilometrelerce giden bir konut yayılımı söz ko-nusu oluyor ki bu da çevrenin korunması, ekonomizasyon, tasarruf bağlamında dikey yükselmenin getirdiği problem-lerden daha farklı problemlerle şehircileri karşı karşıya bı-ra-kıyor. İnsanlık büyük bir paradoksun içerisinde. Nasıl çöze-ceğiz bu sorunu, ben de bilemiyorum. Herkes güzel olmak istiyor, her şeyi yemek istiyor, en iyi yerlerde yaşamak, bir-çok şeyi tatmak istiyor. Bu durumda da kaçınılmaz olan ka-os gittikçe yaklaşıyor. Belki de bize çok büyük bir utanç duygusu gerekiyor ki bu utanç duygusunu, büyük bir fela-ket olmadan ortaya çıkarma becerisini göstermemiz lazım.

Bergman'ın da dediği gibi: "Bizi ancak utanç kurtaracaktır."

Utanç için insanın büyük bir felaket yaşamaması lazım denili-yor ama o muhayyel duruma bel bağlanamayacağının el-bette farkındayım. İrade gösterip her şeye rağmen bir şey-ler yapmak, işi duvara çarpmadan ele almak, çözüm üre-tme çabasına girişmek gerekir. Bu da sürekli, sistematik eği-tim vermek demek. Sanat da bu işin bir parçası olmak du-rumunda.

Sizce sinemanın hem topluma hem de sanata karşı misyonu var mıdır, varsa nedir?

Elbette sinemanın topluma karşı söyleyebileceği şeyler vardır, olmalıdır. İnsanlar belli durumlarda bazı şeyler öğre-nebilirler ya da öğrenemezler, o ayn bir tartışmanın konusu olmakla birlikte insanların aralarından birkaç kişinin bile farklı düşünmesini sağlayabilirsiniz yapacağınız şey önem-lidir. Bu da az buz bir şey değildir. *Paralel Yolculuklar* adlı filmimin Lefkoşa Rum kesimindeki ilk gösteriminden sonra bir Rum genç yanıma yaklaşıp: "Bu filmde anlattığınız şey-lerin Türkler tarafından yaşanmış olduğunu bilmiyordum, bundan sonra Türklere bakışımıza ilişkin daha farklı düşü-

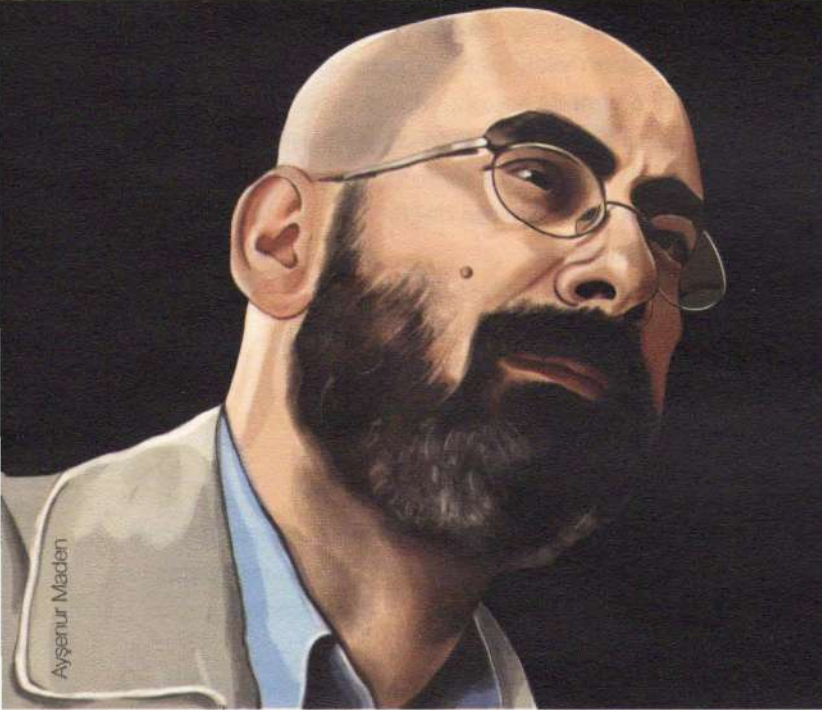
neceğim," demişti. Sinema bazen, bazı şeyleri değiştirebilir.

Schopenhauer, zihinsel ihtiyaçları ve bir düşünce hayatları olmayan insanlara "**philistin**" diye bir tanımlama yapmıştır. Türkiye'nin philistinleşmesinden bahsedebilir miyiz?

Sanırım birçok yerde neyin daha değerli, neyin unutulması gerekli olduğuna dair değerler karmaşası yaşıyor. Bu değerler karmaşası içerisinde de eskiyle, yeni, dünle bugün, değerli olan ve değersiz olanla ilgili olarak büyük kaos, büyük akıl kanışıklığı yaşıyor. Hani kurumların devamlılık içerisinde olduğu bir ülke olsaydı, sancı daha az olabilirdi belki. Ama son yüzyıla baktığımız zaman savrul-

dil, kültür ve tarihten bağımsız değildir." Dilin sinema ekseninde bireysel ve toplumsal varoluş sürecine katkısını değerlendirir misiniz?

Algımızın sınırlarını, düşünme kapasitemizi belirleyen dilimizdir. Dolayısıyla bizi ta başından itibaren belirlediği gibi bir sav vardır. Bazen kendime şu soruyu soruyorum: "Benim sinemada farklı arayışlara girişmemin altında yatan sebeplerden biri mevcut paradigma veya duvarların farkına varılmasını sağlama ihtiyacı olabilir mi?" Bize verilmiş olanı aşabilmek, daha farklı duygu ya da düşünceyle yola devam edebilmek, başka şeylere dokunabilmek, keşfedebilmek manasında yapıyla oynamaya gayret ettiğim akla getirilirse niçin olmasın?

"İnsanlık büyük bir paradoksun içerisinde. Nasıl çözeceğiz bu sorunu, ben de bilemiyorum. Belki de bize çok büyük bir utanç duygusu gerekiyor ki bu utanç duygusunu, büyük bir felaket olmadan ortaya çıkarma becerisini göstermemiz lazım."

DERVİŞ ZAİM

malar çok daha büyük olduğu için, Türkiye de bu süreci yoğun yaşadı denilebilir.

Sinemamızdaki sansür ve otosansürü nasıl buluyorsunuz?

İlke olarak bazı şartlar hariç (çocuk pornosu, açık biçimde ırkçılık ve azınlıklara şiddet vs.) her türlü sansüre karşıyım. Toplumun zaten bunları kaldıracabilecek olgunluğa geldiğini düşünüyorum. Ancak özgürlüğün de sınırlan olmalıdır. Aksi takdirde çocuk pornografisine giren bir filmi de açık açık göstermek durumunda kalırsınız, bu olmaz. Otosansür her zaman vardı. Az ya da çok.

Heidegger'e göre: "**İnsan dilin içine doğar. Varlık evi olarak**

Nachbar ve Lause, popüler kültürü okyanustaki suya, bizleri de suyun içinde yüzen balıklara benzetmektedir. Popüler kültürün çağın ruhunu yansıtmakta bir işlevselliği de bulunmaktadır. Bir yönetmen olarak çağımızın ruhu hakkında neler söylersiniz?

Popüler kültür her yerde var. Yüksek sanat, alçak sanat diye kategorize edilen şeylerin miadını doldurduğu söyleniyor. Yüksek sanat diye sözünü ettikleri şey melezeleşti, popüler kültürün içine girdi, popüler kültür nerde başlıyor nerde bitiyor o belli değil deniliyor.

Hocam, çok teşekkür ederim.

Alkışlar seninle, çok iyi hazırlanmışsın...

NİKBİ'NİN MOTİFLERİ

Ömer Okatalı

(Yaşımız büyük kötünden hallice vakit zemheri temmuz kapıda
gözlerimizin seyri bize ait değilse bilmeden yapıyorduk bunları
birbirimize dâhil olmuşuk bilmeden bizim suçumuz yoktu)

Üzerinde yaz elbisesi beyazlığı ile nam salmış
Oysa üryansın anadan doğma
Mahrem yerlerini vücudundaki çiçekler kapatmış
Issızlaşan varlığından bir tutam alıyorum
bir tutam alıyorum ağcum içine gözyaşlarından süzülen
Mavna dolusu yosma başlarında huysuz teres
Tüm erkeklerin gözü orada adamlar başka yöne bakıyor
Lanetli o roman havası kulaklarımda vaziyetimden gayri
yanık tenli çocukların dudaklarından çıkan

Bu dünyayı bu kadar biliyoruz ya
Bu evleri derme çatma gördüğümüz yerleri
bu kadınları bu sevişmekleri
-ama-
yalanı dolanı bir ağız dolusu küfrü bu yoksulluğu

Bir kızıl kuş yuvası elimden gelen
şu yorgun kendinden bihaber şu aziz vücudundan
ancak bir ırgat kibarlığında dokunulmuş bilmem nerelerin
Gökyüzünün sığ sularından bütün güzel mezgitlelerden
-ki mezgiti bilirsin-
bir istiridye esner iken arsızca ağız dolusu
çürük kestaneler mesken etmiş gözbebeklerini
Soba üstü kavrulmuşlar iki vakit önce
Soba önünde geceler sağ kolları arkada
bağdaş kurmuş bacakları yorgunluktan emekli

"Halbuki
soba önünde hikâyeler gün görmemiş topraklardan
Sen kurak Beykoz, yanakların bal toplar
sevincin ve hüznün yapraklarından"

Kolyeli kanatlarını açmadan evvel
-ne olduysa ondan sonra oldu zaten-
mazgallar derinleşmiş meydan okurcasına
Büyük sokakları yıkık beton armeleri bıyıkları furya dolmuş
şoförlerini o yanmış et kokusunu bacalardan tüten,
et kokusunu (Öyle rahibelerin sıcaklığındadır hani
el değmemiş göğsü yeni tomurcuklanmış rahibelerin)
Sevmiyorum -bu mümkün değil-
hem hoşlanmıyorum
Ne tür gaile bu içime sıkışan

"Halbuki
baca içinde boğuşmalar büyük ailelerden
sevmemek işten değildi
sevincin ve hüznün damlarından"

Okşanması hoş tüylü bir o kadar garip odamın perdesi
dünyanın öbür ucundan güneşler getirmiş bu sabah
Menfaati olmayan dalkavukları etekli dilencileri
-en beterleri onlar çünkü-
gölgesine hapsetmiş ve sayısız evren doğurmuş bir ana
Kucağında emzik yaşında bebesi damağı yeni kaşınmış
damağı oyuk kürdanı yeni bilenmiş
kürdanı kısa tüm dişleri dökülmüş
(Sade çorba içmeye başladı naylondan kamışla)

"Halbuki
tabaklar porselen en parlağından
kırılmış köşesi en keskin
sevincin ve hüznün işlemelerinden"

-senin- Üzerinde yaz elbisesi beyazlığı ile nam salmış
Oysa -ben- üryanım anadan doğma
Mahrem yerlerimi vücudumdaki yaralar kapatmış
Lanetli o roman havası kulaklarımda vaziyetimden gayri
yanık tenli çocukların dudaklarından çıkan

AVUÇ izi

Nazlı Başaran

"İnsan insan derler idi, İnsan nedir şimdi bildim.
Can can deyü söylerdi, Ben can nedir şimdi bildim."
MUHYİDDİN ABDAL

Selen Kılınç

Ellerin pamuk çocuk,
Sırtında ananın yükü olmanın kahrı
Kavrulmuş iki dudağının arasına
sinen o yarım gülüş.
Seni bu topraklara eksinler.
Çıkma mahallenden.

Dünya seni üzer çocuk
Dünya seni kırar.
Sen gazoz kapakları topla öğle arası avuç içlerinde
Gerdanına gül takan tazelerin arasından
öyle omuzların eğik geçme
kadınlar başını dik tutan adamları sever.
Öyle tepeden, öyle kendini bilmeden bakanlar,
İçimizi kemiren zalimlerdir.
Onları bakışlarından tanı.
Zorbalar, sevdaya gizlenir.
Kanma onlara.
Boşunadır onların sevda yakarışları.
Sen gönlünü bahçedeki çeşmede yıka.
Çatırdasın kulağında yaşıyor olmanın umudu
Alamazlar onu elinden

Korkma.
Korkuyla besliyorlar bu devirde tutsaklığı.
Günbatımını sev çocuk
Gündoğumu kadar.
Üç kuruş için çalışıyor olmanın
haklı gururu ile yürü memleket sokaklarında
Sev ve sevil çocuk.
Parayla değil sevda.
Acıtarak olmasın sevmelerin,
her yüreğine düştüğünün ilacı ol, tasası değil.
Kıymet bil çocuk.
Şu yüreğinin kıymetini bil.
Ananın ak sütü gibi helaldir sana yaşamak
ama
doğdun diye borçlu değilsin kimseye
Sakin eğme başını.
Eline ekmeği alır gibi kuvvetli olsun
insan olmak gayretin.

Unutma!
Baki olan insandır
Gerisi onların sana buyurdıkları.

SAKAT

Baran Güzel

Kible cepmeli ve sobalı. Tek bir kapısı var. Odalar birbirinden boşluklarla ayrılıyor. Yeni boyandı. Akreplerden korunmak için maviye. 24 saat açık otoparktan girilen evim bir artı bir olup her türlü bakımı yapıldı. Çatlaklarından otlar fışkıran zeminine şap döküldü. Birinci kalite parke döşendi yere.

Bu ev tanıımı önemli mi bilmiyorum. Hep birlikte göreceğiz.

Babam daha ölmemişti. Can sıkıntısı büyük bir mesele değildi henüz. Küçük dertleri büyük cümlelere döktüğüm, delirmenin kıyısında çırılçıplak yürümediğim zamanlardı.

Vaktimin büyük bir kısmını evimin bir metre uzunluğundaki boş alanda sigara içerek, itina ile park edilen araçları izleyerek, saksı-

lardaki çiçeklerle, fındık turplarıyla, bir türlü olgunlaşmayan çileklerle ve küçücük kaplara inatla ektiğim karpuzlarla ilgilenerek geçirirdim.

Beni bilenler bilir. Hayatta büyük sıçrayışlar yapmak için hiçbir zaman gerilmediğimi. Zengin olmak istemediğimi. Farklılık derdinde olmadığımı. Heyecan aramadığımı. Tek dileğim sıradan, normal bir insan olmak. Vakti geldiğinde kimseye haber vermeden nefes almayı bırakmak. Nemli, soğuk toprağın karanlığına sığınmak. Olabildiğince yazmak. Üretmek. Unutulmayacak, dünyanın kaderini değiştirecek, büyüyünce Fırvun'u öldürecek bir kitap yazmak.

Amacıma uygun bir hayat yaşarken, bir gün şöyle bir şey oldu: Kapımın önünde bir at belirdi.

Beyaz lekeli, kahverengi atın kime ait olduğunu merak etmedim hemen. Yalınayak yanına koşup başını okşadım. Yelemini taradım parmaklarımla. Ağzının derin karanlığına baktım. Dişlerine tık tık vurdum. Diline avcumu sürdüm. Arabalarla aynı sırada durmasına şaşırmadım, hayır, yere çakılmış kazığa bağlı olduğuna. Bir sigara yaktım. Tavşanın peşinden giden kız gibi, derin bir kuyunun içine düştüğümü hissediyordum. Sonra bir kadın çağırdım paragrafıma. Külot pantolonlu, kovboy şapkalı kadın gölgesinden önce belirdi otoparkın içinde. Otopark görevlisine –bu adam, at dâhil her türlü araç konusunda uzmandı– yirmi lira uzattı. Demek ki at, geceyi burada geçirmişti.

Ben, atın aylık otopark masrafını 600 lira olarak hesaplarken kazığa bağlı ipi, zarif elleriyle çözdü kadın. Bir metre uzağımda. Sigaramın son dumanlarını, dikkatini çekmek için ona doğru üflerken kafasını kaldırıp bakmadı bile.

"Böyle çok pahalıya gelecek," dedim. İzmariti atmıştım artık. Atı çözüp kapımın önünde durdu. Bir sigara istedi. Verdim. Yakmadı. "Ne pahalıya gelecek?" diye sordu. Yüzünde makyaj kalıntıları vardı. Yüzünü yıkamayalı epey olmuştu sanki. "Otopark ücreti," dedim, "hem kışın ne yapacaksın?"

Kazığa bağlı ipi çözen zarif elleri kafama uzandı. Başımı okşadı. Yelemini taradı parmaklarıyla. Ağzımın derin karanlığına baktı. Dişlerime tık tık vurdu. Avcunu dilime sürdü.

"Bundan sonra senin evinde kalsın at," dedi. İpi alıp atla beraber sokağa doğru yürümeye başladı. İçeriye girdim. Akşam için ortalığı temizlemeye başladım. Saman da bulmalıydım ama nerden.

Kendimi sokağa attım. Öğrencilerin, ikinci sınıf oyuncuların, atölyelerde ömür çürüten fularlı sanatçıların arasından yürü-

düm. Güzel vücutlu bir kadının bacaklarına bakarken bir şeye takılıp düştüm. Kalktım. Önümde iki saman balyası duruyordu. Zayıf kollarımla eve kadar taşıdım. Balyaları açıp, samanı banyoya istifledim.

Evim, otoparkın zemininden bir metre yüksekteydi. Üç basamaklı bir merdiveni çıkmak gerekiyordu eve girmek için. At güneşin batışıyla otoparkın girişinde göründü. Sigaramı attım, kapıyı sonuna kadar açtım. Üç basamaklı merdiveni bir prenses zarafetiyle çıkan atın dişi olduğunu işte o zaman anladım. Üç gecedir evimde atla beraber uyuyorum. Evet, yeni paragrafa geçene kadar aradan üç gün geçti. Evin her türlü bakımı yeni yapıldığı için onu salona veya yatak odasına alamadım. Gövdesi banyoda, kafası holde. Banyonun kapısı olmadığı için –hiçbir odanın kapısı yok, hatırla: odalar birbirinden boşluklarla ayrılıyor– rahatça sığırdı oraya. Zaten ayakta uyuyor. Yoksa karnı ve bacaklarıyla sere serpe uzanacağı bir alan bulamazdım hiç.

Kovboy şapkalı kadın, günün çok erken saatlerinde atı almaya geliyor. Kazıktaki ipi çözen zarif elleriyle eyeri sıkıca bağlıyor. Sigara istiyor benden. Veriyorum. Yakmıyor.

Birkaç gündür kovboy şapkalı kadını –özel isim olmadığı için küçük harfle başlıyor sözcükler– görmedim. At, sabahın erken saatlerinde kapıyı –evin tek kapısı var, biliyorsun artık– açıp çıkıyor. Kilidi vücudunun hangi uzvuyla çevirdiğini anlamadım. Dışarıya adımını attığı anda uyanıyorum her seferinde. Kuyruğunu sallayarak otoparktan uzaklaşıyor. Gecenin geç saatlerinde –çok geç saatlerinde– zile basıp uyandırıyor beni.

Nereye gidip nereden geldiğini çok merak ediyorum. Dışarı çıkmayı seven birisi değilim pek. O yüzden takip etmedim hiç. Evim ahır gibi kokuyor artık. Doğrusu pek şikâyetçi değilim bundan. Ne bileyim işte, olması gereken buymuş gibi hissediyorum.

Sabahları erkenden kalkıp kilidi hangi uzvumla açtığımı bilmeden çıkıyorum evden. Dışarıya adımımı attığım anda uyanıyor at. Kışnemesinden anlıyorum. Gecenin geç saatlerinde –çok geç saatlerinde– zile basıp uyandırıyorum onu. Sanırım at, artık pek dışarıya çıkmıyor.

Kovboy şapkalı kadın bir sabah çıkageldi. Bu da son paragraf, zaten görüyorsun. Konukseverliği için banyodaki ata teşekkür etti. Kazığa bağlı ipi çözen zarif elleriyle başımı okşadı. Yelemini taradı parmaklarıyla. Ağzımın derin karanlığına baktı. Dişlerime tık tık vurdu. Dilimi avcuna sürdü. Sırtıma bindi. Ağır değildi.

RİDVAN ÇANTA

Emre Polat

Saklanmakta olduğu dolap odanın uzak köşesinde olduğu için, konuşulanları tam anlamıyla duyamadı Rıdvan. Hararetli olduğu her halinden belli olan tartışmalardan tek seçebildiği, bir şeylerin yolunda gitmediği idi. Birkaç dakika sonunda Birinci Sektör ajanı Rvhiy, yüzünde endişeli bir tavırla dolabın kapağını araladı: **"Hemen İkinci Sektör'e gitmeliyiz, anlaşılan Rimmey'in ortalığı karıştırmak için sana ihtiyacı kalmamış."** Arkasını dönerek bir yandan üstünü değiştirirken bir yandan da konuşmasını sürdürdü, **"Birinci Sektör'e saldırmaya hazırlanıyor."** Hazırlanmasını bitirdikten sonra yere portatif transfer ünitesini koydu. Eliyle Rıdvan'ı çağırarak, **"Gidelim."** dedi. Rıdvan, tüm iyi niyetiyle Dünya'yı da yok olmaya mahkûm edecek galaksiler arası bir savaşı engellemeye çalıştığını düşünürken, Başraporcu Rimmey tarafından kandırılmış vaziyetteydi. Bu olası savaşta az kalsın kendisinin de bir payı olacağını düşündükçe sinir seviyesi daha da arttı. En ufak fırsatta intikam alması gerektiğini kendisine tembihleyerek Rvhiy'in yanına adımını attı. Saniyeler sonra gözden kayboldular.

Vücut buldukları yer, İkinci Sektör'de Rıdvan'ın daha evvel görmediği bir bölgedeydi. Sıra sıra, tepeleme kolilerden anladığı kadarıyla depo benzeri bir alandaydılar. Kulağına uzaktan belli belirsiz konuşma sesleri geldi. Uzun zaman boyunca Ruhi olarak bildiği Rvhiy'e döndü **"Planımız nedir?"** diye sordu bir yandan üstünü başını düzeltirken. Rvhiy geniş göbeğini kaşırken yüzünden vaziyetin ciddiyetini anlamak mümkün oluyordu. **"Seri hareket etmeliyiz,"** eliyle hemen sağ taraflarındaki kapıyı göstererek **"Şu yönden. Beni takip et, detayları yolda vereceğim,"** dedi. Başıyla onaylayan Rıdvan, Rvhiy'nin hemen arkasından takibe koyuldu. **"Başraporcu kilit kişi, onu durdurabilirsek savaş faaliyetlerinin önüne kolaylıkla geçebiliriz,"** dedi Rvhiy bir yandan yürürlerken. **"Ancak hedefimizin sadece bir kişi olması rehavete kapılmana sebep olmasın, Rimmey rakipsiz bilinen kurnazlığıyla tanınır."** Can kulağıyla dinleyen Rıdvan inisiyatif alma konusunda hiç-

bir zaman başarılı olmamışsa da, bu defaki arzusuna kendisi de şaşırdı: **"Benim bir planım var..."**

Bulundukları yerden ana kontrol odasını bulması çok zamanını almıyordu. Bir haftalık idmanın ardından 'mekanik bağ' konusunda hayli ilerlemişti, hatta birçok sektör yaşayanına göre güçlü olduğunun da farkındaydı. Şimdi bu yetisini aksiyona dökme zamanıydı. Kapıdan geçti ve hemen on metre kadar ilerisindeki insan topluluğunu fark etti. Başraporcu'nun da orada olacağını düşünerek ilerledi. Topluluktaki kişilerin hal ve hareketlerinden, önemli bir konunun ortasında olduklarını fark edebildi. Yanlarına varmasına yakın aradığı kişiyi gördü, Başraporcu Rimmey topluluğun merkezinde durmakta, çevresinde çember oluşturmuş kişilere bir şeyler anlatmaktaydı. **"Hey Rimmey!"** tüm topluluk bir anda Rıdvan'a döndü. Şaşkınlığı yüzünden okunan Başraporcu, bu durumdan hızlıca sıyrılarak her zamanki ifadesiz bakışıyla, **"Rıdvan Bey, sizi bu kadar çabuk görmeyi ummuyordum,"** dedi. Rıdvan elindeki çantayı gözleriyle işaret ederek, **"Konuşmamız gerekenler var, istediğin bilgilere ulaştım,"** dedi ve ağır adımlarla Rimmey'nin kendisini takip etmesini umarak uzaklaşmaya başladı. Tereddütte kalmış gibi görünen Rimmey, çevresindekilere hemen döneceğini belirten bir şeyler mırıldandı ve Dünyalının arkasından yürümeye koyuldu. Heyecandan avuç içleri terliyor, göğüs kafesindeki alan gitgide daralıyormuş gibi hissediyordu. Eğer ki planında bir pürüz çıkmazsa, başarıya ulaşmaları işten bile değildi. Rvhiy ile daha önceden planladıkları odaya girdi, elindeki çantayı odanın ortasında bulunan masaya yerleştirdi ve beklemeye koyuldu. Kapının hemen ardından adım sesleri duyulmaya başladığında, **"Serinkanlı olmalıyım."** telkininde bulunmaktaydı kendisine. Başraporcu içeri girdi. Az önceki kısa süreli şaşkınlığından eser yoktu yüzünde, tamamen eski ciddi tavrına bürünmüştü. Gözleriyle odanın içini etrafıca taradı, en sonunda bakışları Rıdvan'a odaklandı. **"Evet Rıdvan Bey, fazla zamanımın olmadığını görmüşsünüzdür. Hemen konuya geçelim isterim."** Rıdvan sö-

ze girmek üzere ağzını açtı, ancak gözü masadaki çantaya kilitlenmiş olan Başraporcu'nun uyarı maiyetinde havaya kalan eli onu susturdu. Çantayı incelemeye devam ederken konuşmasını sürdürdü. "Tahmin ediyorum ki, sizi gönderdiğim görevden başarıyla döndünüz ve bu çantanın içinde savaş planları var?" Masaya bir adım daha yaklaştı, elleriyle çantaya uzandı ve kilidini açmaya koyuldu. "Ancak bilmenizi isterim ki, sizi ele geçirmeniz için yolladığım planların böylesine küçük bir çantaya sığma ihtimalleri yok!." Çantanın içinden aldığı sözde planlara gelişigüzel baktı. Kafasını hafifçe arkaya doğru çevirip, ufak bir odaklanmayla az evvel girdiği kapıyı açtı ve dışarıya doğru seslendi. Başraporcu'nun destek çağırıldığını fark eden Rıdvan'ın gözleri büyüdü, hemen aynı şekilde kapıya odaklandı ve kapıyı kapattı var gücüyle. "Rvhiy! Şimdi ortaya çıkmanın tam zamanı!" Rvhiy hemen yanlarındaki saklanmakta olduğu dolaptan çıktı ve koşar adımlarla ilerleyerek Başraporcu'nun üzerine atladı. Birlikte yere yuvarlandılar. Rvhiy ağır cüssesi sayesinde üstünlüğü ele geçirdi ve rakibinin kollarını arkasında birleştirerek onu etkisiz hale getirdi. Başraporcu'nun çağırıldığı destek de gecikmemiş, gelenlerin hepsi kapalı kapının ardındalardı. Mekanik bağıyla kapıyı kapalı tutmaya çalışan Rıdvan, kendi uyguladığı kuvvetin aksi yönüne kuvvet uygulayan en az beş kişiyi hissedebilmişti. Baş etmesi gereken beş kişi daha demekti bu. Eğer ki kapı açılırsa, bu ilk etapta onun, sonrasında da evi bildiği Dünya'nın sonu olacaktı. Harcadığı konsantrasyondan ötürü alında terler birikmeye başlamıştı bile. Muhtemelen işlerinde ve mekanik bağ konusunda uzman bu beş kişinin gücünü bastırabildiğine hayret etmişti. Aynı hayreti Başraporcu'yu tutmakta olan Rvhiy'in gözlerinde de görmek mümkündü. Yaptıkları planda bu ekstra beş kişi yoktu, hatta sayı beşle de kalmayacaktı muhtemelen. Plan yaparken sadece Başrapocu'yu hesaba katmışlardı, ancak durum şu anda çok farklı bir boyuttaydı.

"Lanet olsun sana Rvhiy!" diye bağırdı Başraporcu kendisini tutmakta olan Birinci Sektör ajanına. "İçimde her zaman senin hain olduğuna dair bir his vardı, ama hiçbir zaman kanıtlayamamıştım!" Mengene gibi sıkı kollardan kurtulmak için bir hamle daha yaptı ancak başarısız oldu. "Her neyse, artık önemi yok. Ne de olsa ikiniz de burada öleceksiniz ve sanki hiç var olmamışçasına kısa sürede unutulacaksınız." Sözü nü bitirmesinin hemen ardından gözlerini sımsıkı kapadı, konsantrasyonunu artırmaya çalıştığı her halinden belli oluyordu. Birdenbire Rıdvan'ın kapalı tutmaya çalıştığı kapıda da dâhil, içinde bulundukları odanın duvarlarında delikler açılmaya başladı. Önce ufak ve önemsiz görünen bu delikler, kısa süre içinde büyüdüler. Dışarıda bekleyen destek kuvvetleri teker teker odaya doluşmaya başladı. İlk etapta bulunan üçü haricinde, içeride sekiz kişi daha vardı ve hepsi Rıdvan'ın etrafını

sardı. Kaçacak bir yerleri, ya da kurtuluş yolu görünmüyordu artık. Çevresindekiler çemberi daraltırken, Rıdvan İkinci Sektör'e ilk ayak bastığı günlerde ve görevi için ayrılmadan önceki bir hafta süresince aldığı, biraz da zorla, eğitimi düşündü. Bu eğitimin meyvelerini, birazdan deneyeceği şeyde toplamayı umuyordu. Daha da doğrusu, bundan başka şansı yoktu. Mekanik bağına yoğunlaştı. Ona söylenene göre tüm sektör yapılanması bu bağ ile yakından ilişkiliydi. İlk başta çevresindeki gitgide daralmakta olan çemberdekiler afalladı ve hareketleri durdu. Daha sonra her biri birkaç metre geriye uçtu. Tam ayağa kalkmak üzereydiler ki, korkunç bir ışık patlamasından ötürü gözlerini örtmek zorunda kaldılar. Tekrar gözlerini açabildiklerinde, ne amirleri Başraporcu'dan, ne de Rıdvan'la Rvhiy'den eser yoktu.

"Bizi buraya nasıl getirdin?" diye sordu Rvhiy yerden kalkmaya çabalarken. Bir yandan da kollarını ovuşturuyordu. Hemen yanlarında yerde baygın yatmakta olan Başrapocu Rıdvan'ı fark etti, "Onu da getirmeyi başarmışsın!" Rıdvan da ne olduğundan tam olarak emin olmasa da, yapmaya çalıştığı şey bir önceki bulundukları sektörün aktarım odasına transfer olmalarını sağlamaktı. Görünen o ki başarılı da olmuştu. O günü takip eden ertesi gün, Başraporcu ile ilgili gerekli işlemler yapılmış, akabinde o ve sektörün çeşitli yerlerinde konuşlanmış ekibinin savaş çığırtkanlığının önüne geçilmişti.

"Biliyorsun Dünyalı, söylememe gerek olmadığını düşünüyorum," dedi Rıdvan'a Rvhiy, onu Dünya'ya uğurlamak için yanında beklerken, "Burada kalabilir, yaşamını burada sürdürebilirsin. Yardımından ötürü liderlerimiz buna karşı çıkacağını sanmıyorum." Rıdvan bir yandan Rvhiy'i dinliyor, bir yandan da Dünya'daki hayatını düşünüyordu. "Söylesene Rvhiy," dedi Rıdvan, "Çalıştığım binayı hatırlıyorsun değil mi?" Rvhiy başıyla onayladı. "Peki ya benim ofisimin bulunduğu bölge aklında mı?" Rvhiy yine başıyla onayladı: "O binanın her ayrıntısı aklımda Dünyalı." Saatine bir baktı Rıdvan ve gülümsedi. "Beni müdürümün odasına aktarabilir misiniz?"

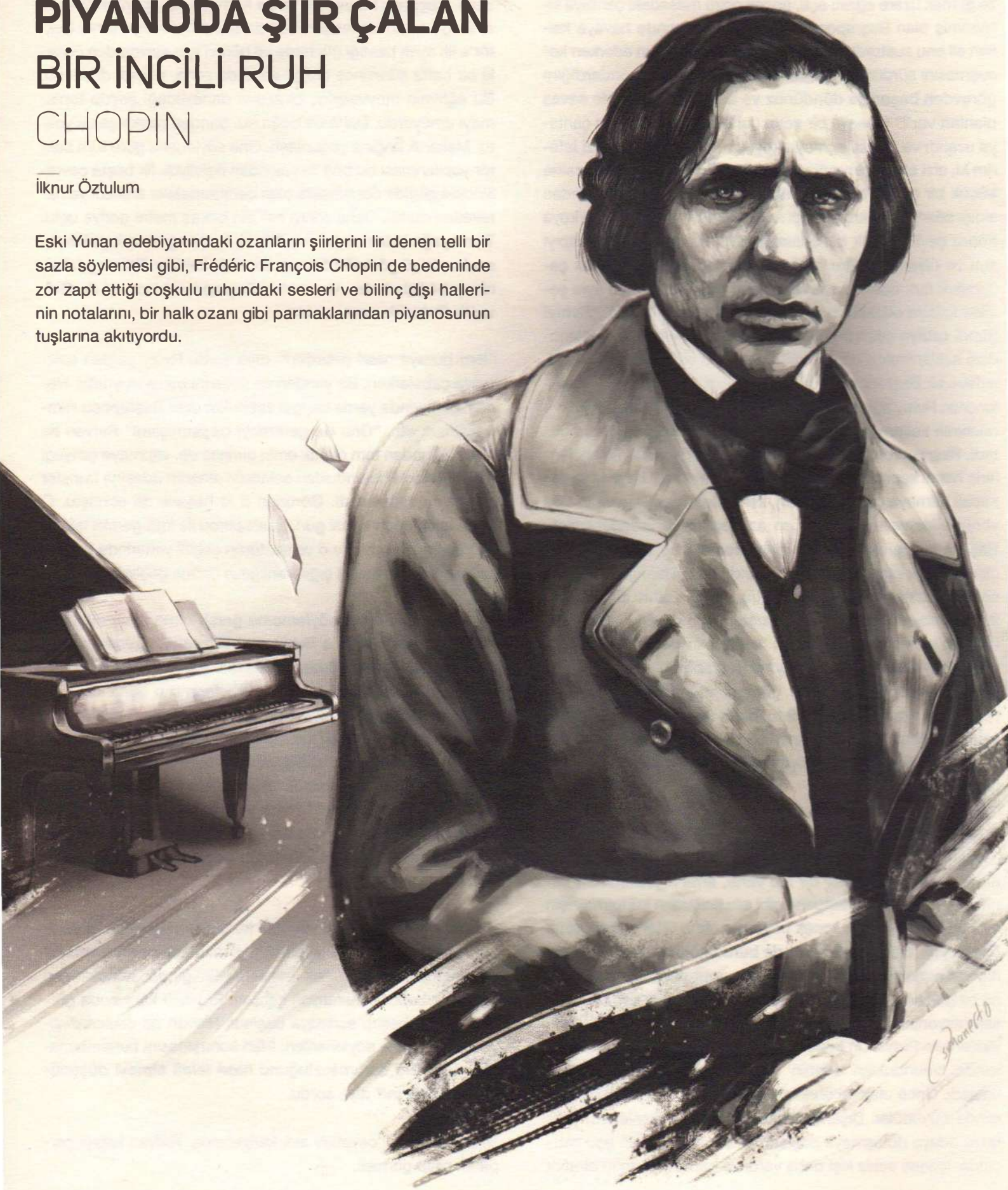
Rıdvan'ın müdürü İrfan, yönetim kuruluna nasıl daha iyi yara-nabileceğinin planlarını yapmaktayken; odasının ortasında bir ışık huzmesi belirdi. Işık etkisini yitirdiğinde, kendisinden günlerdir haber alnamayan çalışanı Rıdvan'ı karşısında gördü. Hemen hesap sormaya başladı, Rıdvan da usulca dinliyordu kendisine söylenenleri. İrfan konuşmasını tamamlamaya yakın, "Bu sorumsuzluğunu nasıl telafi etmeyi düşünüyorsun Rıdvan!" diye sordu.

"İstifa ederek," cevabını aldı karşılığında. Rıdvan kapıyı çarparak çıkıp gitmişti.

PİYANODA ŞİİR ÇALAN BİR İNCİLİ RUH CHOPİN

İlknur Öztulum

Eski Yunan edebiyatındaki ozanların şiirlerini lir denen telli bir sazla söylemesi gibi, Frédéric François Chopin de bedeninde zor zapt ettiği coşkulu ruhundaki sesleri ve bilinç dışı hallerinin notalarını, bir halk ozanı gibi parmaklarından piyanosunun tuşlarına akıttıyordu.

Eserlerinin insan ruhunda bıraktığı etki, çevirisinin birebir yapılamayacağı cümleler gibi olan Polonyalı vatansever Chopin, 19.yy'da yaşamış klasik batı müziği bestecisi ve virtüöz piyanisttir. 1 Mart 1810'da Fransız bir baba ve Polonyalı bir annenin evladi olarak dünyaya gözlerini açıyor. 39 yıllık kısacık ömrüne, yüzyıllar boyu dinlenecek piyano eserleri sığdırıp uzun ömrün değil, bereketli ömrün makbul olduğunu gösteriyor. Tıpkı satrançtaki taşlar gibi kullanıyor siyah beyaz tuşları ve ustalikle mat ediyor dinleyicinin melodik tahminlerini. 6 yaşına kadar anneciğinin bilgisinden faydalanıp müziğin ilk basamaklarına adım atmayı öğreniyor. Bach, Mozart ve Beethoven'ın eserlerini inceledikçe kendini geliştirmeye başlıyor. Çok sonraları müziğe olan sevgisinin, Polonya'ya olan sevgisiyle nasıl bir sarmal oluşturduğunu anladığımız, kendi içinde yetersiz görüp daha iyisini bulmak için ağıladığı ama hep en başta aklına gelen melodilerde karar kıldığı harika bir müzik serüveni yaşıyor, yaşatıyor.

Şiir gibidir Chopin'in melodileri. Coşkulu ve isyankâr ama sakin, minik minik dokunur insanın ruhuna. Yine de anlarsınız başkaldırışını, derdini o naif dokunuşlarında. Sessiz birer haykırıştır tınları ki bundandır kulak kesilmemiz dinlerken. Tane tane dökülür sanki inciler bir bulutun içinden. Sonrasında yaşlar dökülür o bulutlardan. Çünkü Rusya-Polonya arasında savaş başlamak üzereyken ömrünün yarısına gelmişti ve çok sevdiği Polonya'dan Fransa'ya gitmek zorunda kalmıştı, yanında onu seven köylülerin verdiği vatan toprağıyla dolu bir gümüş kupayı götürerek. O gümüş kupadaki toprak artık Yahya Kemal'in "*Hayal Şehir*" şiiri olmuştu sanki. Şekil almıştı özlemi o gümüş kupada. Romantizmin virtüözü ünlü bestekar Chopin'in yazgısı, Dante'nin hayali *Cennet*, *Cehennem* ve *Araf* üçlemesini anımsatır gibiydi. Ruhunun derinliklerine ilahi mesajlar gibi gelen bestelerini yaptığı piyanosu, Chopin için gizli bir "Cennet" idi. Rusya ile savaş halindeyken bıraktığı Polonya ise "Cehennem" oluyordu. Ve geride aldatan gençlik aşkını, ailesini, sevdiklerini bıraktığı Polonya'ya "Cehennem" olmak hiç yakışmıyordu. Ölümünden sonra kalbini taşıdığı yerde, yine Polonya'da bırakıyordu vasiyetinin provasını yaparcasına. Ve çok sonraları ise kalbinin Polonya'ya gömülmesi vasiyetini bırakıyordu hayat sahnesinde geride kalanlara sufle verir gibi, "*Yüreğim sizde ama duyguları olmadan atmıyor.*" der gibi.

Polonya'dan üzülerek gittiği Paris'te ünlü müzisyen Lizst'in tanıştırdığı yazar George Sand ile 1837-1847 arasında koca okyanustaki bir kayık misali sürdükleri aşk ise ailesiyle aşkı arasında kaldığı için bu üçlemedeki "Araf" olacaktı. 24 Prelüdü'nün tamamına yakınını bu Araf'ta kaldığı dönemde tamamlamıştı. George Sand dönemin en ünlü yazarlarındandı ve Chopin ne kadar aristokratsa George o kadar bohem bir

hayat anlayışına sahipti. Chopin bu dönemde Polonya ile arasındaki bağları hep zinde tutmak ister gibi 20 dolayında Polonezlerin formlarına yenilik katarak Polonya halk müziğine sanatsal değer katmıştır. Öyle değerli bir müzik insanıdır ki dünyanın bütün ulusal sanatlarına temel olan ve teknik üzerinde gelişebilen uluslararası sanat faaliyetine yeni Türk müziğiyle katılan sanatçılarımızın yetişip olgunlaşmasında, Chopin'in ve Chopin ideolojisinin oynadığı rol büyüktür. Koca bir başroldür. Chopin'i anlamak onun algısına dokunmak, zihninden bakmak onu çalmakla veya dinlemekle eş değer değildir. Ama Chopin'in zihnine yaklaşan değerli müzisyenler de var. Öyle ki hayatlarını tek bir sanatçının eserlerini seslendirmeye adanmış 17-28 yaş arası gençlerin katıldığı Dünya'nın en prestijli yarışması olan Uluslararası Frederick Chopin Piyano Yarışması Varşova'da beş yılda bir düzenleniyor. İlk üç aşamada yarışmacılar noktürnler, etüdler, baladlar, valsler, polonezler, mazurkalar, sonatlar seslendirir. Finalde ise Chopin konçertolarından birisi seslendirilir. Bu yarışmayı kazanlar arasında olan Rus Yulianna Avdeeva , Koreli piyanist Seong-Jin Cho , İtalyan Maurizio Pollini, Polonyalı Krystian Zimerman dünyaca ünlü piyanistleri de dinlemenizi öneririm. Yazar George Sand'ın, Polonyalı genç piyanist Frederic Chopin ile tanışmasının, ilişkilerinin beyaz perdeye aktarıldığı "*Hiç Ummazken/ Impromptu*" (1991) filmi de Chopin'i anlama yolunda katkıda bulunacağını düşündüğüm bir filmidir. Chopin'i incelemek isteyenler için önerilerim arasında 1838-39'da kışında George Sand'in eski eşinden olan çocuklarını da alarak Chopin ile gittiği Mayurka seyahatini anlattığı *Mayorka'da Bir Kış* (1839) adlı roman da var. Hayatı yalancı bahar misali kısacık süren ve bir sürü insana ilham olan Chopin'in sağlığı adı geçen romandaki Mayurka seyahatinde bozulur. Mayurka'nın soğuk ve yağmurlu kışı Chopin'in ruhu kadar hassaslaşmış olan bedenini ağırlaştırır, tüberküloza yakalanır. İkili ayrıldıktan sonra Chopin bir İngiltere turnesinin bitiminde 1848 yılında Paris'e döner ve burada aynı yıl vefat eder kalbini Polonya'da bırakarak. Vasiyetinde, cenazesinde kendi bestelediği Marche Funébre-Cenaze Marşı'nın (2.Piyano Sonatı-3.Bölüm) değil Mozart'ın Requiem'inin çalınmasını ister. Chopin'in mezarı Paris'te Père-Lachaise Mezarlığı'ndadır.

İnsanlık var olduğu sürece unutulmayacak 55 Mazurka, 24 prelüd, 27 etüd, 19 noktürn, 13 polonez, 4 balad ve 4 scherzo besteleri ise yaşayacaktır. Bunlar içinde en iyi eserleri olarak *Etude Revolutionaire (Devrimci Etüd)*, *Fantasie Impromptus*, *Nocturne No.20* ve *Cenaze Marşı (2. Piyano Sonatı)* önde gelir. Yaşamı bir kumrunun bakışından hissedebilmek, ona yağmur damlası içinden bakabilmek isteyenlerdenseniz yapılacaklar listenize Chopin'i tanımayı ve dinlemeyi de eklemeyi unutmayın derim. Kalbinizin şefliğinde, kulağınızdan bu zevki esirgemeyin. Sevgiyle kalın.

YÜZYILLIK YALNIZLIK ÜZERİNDEN DÜNYA TARİHİNİ OKUMAK

Alaattin Cem Özdemir

“Yüzyıllık Yalnızlık”ı yazmaya başladığımda, çocukluğumda beni etkilemiş olan her şeyi edebiyat aracılığıyla aktarabileceğim bir yol bulmak istiyordum. Çok kasvetli kocaman bir evde, toprak yiyen bir kız kardeş, geleceği sezen bir büyükanne ve mutlulukla çılgınlık arasında aynı gözetmeyen, adlan bir örnek, bir yığın hısım akraba arasında geçen çocukluk günlerimi sanatsal bir dille ardımda bırakmaktı amacım. Yüzyıllık Yalnızlık’ı iki yıldan daha kısa bir sürede yazdım, ama yazı makinemin başına oturmada önce bu kitap hakkında düşünmek on beş, on altı yılını aldı. Büyükanne, en acımasız şeyleri, kılını bile kıpırdatmadan, sanki yalnızca gördüğü olağan şeylermiş gibi anlatırdı bana. Anlattığı öyküleri bu kadar değerli kılan şeyin, onun duygusuz tavrı ve imgelemelerindeki zenginlik olduğunu kavradım. Yüzyıllık Yalnızlık’ı büyükanne, işte bu yöntemini kullanarak yazdım. Bu romanı dikkat ve keyifle okuyan, hiç şaşırmanın sıradan insanları tanıdım. Şaşırmadılar, çünkü ben onlara hayatlarında yeni olan bir şey anlatmamıştım, kitabımda gerçekliği dayanmayan tek bir cümle bulunmaz.”

GABRIEL GARCÍA MARQUEZ

BUENDİA AİLESİNİN VE MACONDO ŞEHRİNİN GELİŞİMİNİN İNSANLIK TARİHİYLE PARALEL YÖNLERİ

Gabriel Garcia Marquez’in başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*, 1967 senesinde yayımlandığında edebiyat takipçileri arasında büyük bir hayranlığa yol açmıştı. Eserin epikliğini, fantastik öğeler barındırmasını, betimlemelerini ve anlatılan olayların -fantastik öğelerle süslenmiş- oldukça gerçekçi durması gibi özelliklerini, bu büyük hayranlığın oluşmasındaki ilk evreler olarak görebilmek mümkündür.

Bu başyapıtı okuduğumda geçirdiğim çeşitli düşünce evrelerinin ilkinin bana yukarıda bahsettiğim özellikler yaşatmıştı. Bir hafta geçtiğinde eser

hâlâ aklımdaydı fakat ilkinin göre daha derin düşünebiliyordum. Daha sonraki evre ise bakış açımın, derin düşüncelerim içerisinde ağaç dalları misali yayılarak çeşitli yönere dağılmasıyla devam etti. Ben sizlere yazım içerisinde bu evreden sesleneceğim.

Basit bir anlatımla; kitap, Buendia ailesinin nesiller boyu çektikleri sıkıntıları, gördükleri değişimleri bir şehir etrafında döndürerek okura sunmayı amaçlamaktadır. Özellikle, ailenin gelişimi ile iç içe değerlendireceksek; Macondo’nun uğradığı değişimlerin bir kısmı insanlık tarihiyle paralel olarak gitmektedir. Aynı zamanda Buendia ailesinden çıkan kişiler de belli tarihi kişilikleri oluşturmaya da oldukça keskin çizgilerle tarihin atlatmasını oluşturan bazı sınıfları temsil etmektedir. Makalemizin temel konusunu da Gabriel Garcia Marquez’in bu küçük dünyada anlattığı fakat bütün insanlık tarihiyle benzerliği olan yönleri oluşturacaktır. Şimdi; Alaeddin Şenel’in *Kemirgenlerden Sömürgenlere İnsanlık Tarihi* kitabını da göz önünde bulundurarak kısa bir biçimde insanlığın ve şehirlerin gelişiminin izlediği yolu, *Yüzyıllık Yalnızlık*’ın içerisinde gördüğüm benzer

yönleriyle sunmak istiyorum. İnsanlar vakti evvelde avcılık, toplayıcılık yaparak yaşamını sürdürmekteydi. Bu hazır yaşayış onları yerleşik bir medeniyetten ziyade göçebe bir medeniyete yönlendirdi ve bir süre hayatlarını böyle devam ettirdiler. Akabinde gerek bu hayatın tehlikeyle dolu olması, gerekse buzulların erimesiyle beraber gelişen yeni imkânlar (toprak ürün yetiştirmek en büyük örnek olarak verilebilir) insanların bir kısmının bu göçebe medeniyetten ayrılarak, nehir kenarlarına yerleşik bir medeniyet kurmasıyla, bu periyot, göçebe medeniyetten ayrılan insanlar için son bulmuş ve gittikleri yerde farklı bir yaşayış tarzı benimsemişlerdir. Bu yaşam “şehir” kavramının da insanın hayatına girmesine yol açmıştır. Buendia ailesinin ilk fertleri Jose Arcadio Buendia ve Ursula’nın Macondo’ya ulaşması ve yeni bir yaşam tarzına geçiş sağlaması da aslında diğer yerde Jose Arcadio Buendia’nın Prucendio Aguilar’ı mızrakla öldürmesi sonrasında bu kişinin ruhunun Buendialar’a musallat olması sonucu olmuştur. Pru-

cendio’nun ruhunun Buendialar’a musallat olması onların tıpkı yukarıda bahsettiğim avcılık-toplayıcılık ile uğraşan ilke insanların yaptığı gibi, korkmalarına ve yeni bir yaşam tarzına yelken açmalarına yol açmıştır. Bu olay Macondo’nun kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Yerleşik kültüre geçilmesinin akabinde insanlar tarım yapmaya başlamıştır. Tarım insanlarda sadece bir beslenme şekli ifade etmemiştir. Yola çıkış böyle olsa da artı-ürünün oluşması insanların içerisinden elinde artı ürünü bulunduranın ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Tarım ürünlerinin oluşmasında yağmurun etkisi, yağmurun ne zaman yağacağını bilmesinin de sadece astronomiyle ilgilenen kişiler tarafından bilinmesi ve bu kişilerin bu özelliklerini ilahi bir varlıktan aldığı düşünmesi ön plana çıkan kişilerin ilk halkasını yani din adamlarını meydana getirmiştir. Din adamları yaptıkları tapınaklarda tahıllarını biriktirerek insanlar üzerinde hakimiyet sağlayan ilk sosyal sınıf olmuştur.

Manidardır ki; Gabriel Garcia Marquez zihninde Macondo’yu oluştururken, oraya dışarıdan gelen ilk meslek grubunu da din adamları olarak belirlemiştir. Macondo’ya bir papazın (Peder Nicador) gelmesiyle birlikte sosyal yaşantı da bir değişiklik olmuştur. Peder Nicador’un gelmesinden kısa bir süre sonra, onun devlet kademesindeki bir yansıması olan muhafazakâr vali Moscote de gelmiştir. Aynı anda Macondo’da olan bu iki ismin karakterlerini bir birleşime tabi tutarsak karşımıza yukarıda bahsettiğim, yöneten din adamları sınıfı çıkar. İnsanlık din adamlarının akabinde, yeni bir sınıfla tanışmıştır. Din adamları, elindeki artı-ürünlerin bazı gruplar tarafından alınmasıyla kendisini koruyacak bir grup aramaya koyulmuştu. Bu grup mükafat olarak diğer halktan fazla tahıl alacaktı. Askerler sınıfı böylece ortaya çıkmış oldu. Bunu izleyen tarihsel süreçte askerler bir koruma vasfından ziyade din adamlarının da üstüne geçen bir hakimiyet sembolü olmaya başladılar. Aynı zamanda asker sınıfının çevre tapınaklarda da ortaya çıkması, iki taraf çıkarlarının ters düştüğü zamanlarda da kuşkusuz çatışmayı getirdi.

Macondo’da bu olayın yansıması da şu şekilde olmuştur ve tıpkı insanlık tarihinde olduğu gibi Macondo’nun bütün karanlık çağına yansımıştır. Bölgede Macondo’yu dışarıdan sömürür görülen muhafazakârlar kesimi (Peder Nicador ve Vali Moscote’nin akabinde ortaya çıkan) Macondo’nun dışında olduğu gibi burada da bir karşıt tepkiyle karşılaşmıştır. Bu karşıt tepki liberaller adıyla kitapta yansıtılmıştır. Liberallerin Macondo şubesi olarak niteleyebileceğimiz temel karakter ise Albay Aureliano Buendia (Jose Arcadio Buendia’nın ikinci oğlu)’dır. Albay Aureliano Buendia tıpkı insanlık tarihinde asker sınıfının çıkışı gibi “bir şeyi” korumak adına ortaya çıkmış

fakat daha sonradan çeşitli vasıflara sahip olmuştur. Koruma içgüdüsüyle kariyerine başlamış, daha sonradan bir koruma hareketi öncüsü olmuş, daha sonradan bir lider olmuş en sonunda ise devrilmiştir. İnsanlık tarihi sürecinde asker kökenli kralların yaşadığı akıbetlerin birçoğu Albay Aureliano Buendia'nın yaşadıklarında toplanmıştır. Asker sınıfının oluşmasının yarattığı çatışmalar kuşkusuz belli tarafların güçlenmesine neden olmuştur. Güçlenen taraflar tek tahıl kaynağıyla yetinmeyip diğer tahıl kaynaklarına yönelmiş ve böylece şehirler silsilesinin oluşturduğu imparatorluklar meydana gelmiştir. İmparatorlukların olmasının olumlu ve olumsuz sonuçları olmuştur. Bu birimleri yöneten imparatorlar ilk etapta asker ve din adamları arasındaki çıkar çatışmasından dolayı iki taraf arasından belirlenmiştir. İmparatorlukların meydana gelmesi aynı zamanda bu bölgelere büyük göçlerin olmasına neden olmuştur. İmparatorlukların aldığı bu göçler uzun süre devam etmiştir. Çoğunlukla bu imparatorlukların yıkılmasında bu göçler büyük etkindir. Macondo ise, yavaş yavaş büyümeye ve dünyaya açılmaya başladığı sıralarda, Jose Arcadio (Jose Arcadio Buendia'nın ilk oğlu) bir çingene kafilesiyle beraber kaçmıştır. Bu kaçış akabinde onu aramaya giden Ursula oğlunu bulamamıştır fakat bir anda büyük bir Kızılderili kabilesiyle Macondo'ya gelmiştir. Bu olay Macondo'nun aldığı ilk göç olayı olmuştur. Bu göçün akabinde kent gerek büyüyen cazibesi gerekse savaşlar yüzünden uzun süre göç almaya devam etmiştir.

Bu göçler ilk etapta Macondo'nun yeni çağını yaşatmıştır diyebiliriz. Bu yeni çağa Buendia ailesi doğrudan dâhil olmuştur. Çünkü yeni çağa yön veren kimliklerin her birisi onların bünyesi altında toplanmıştır. Buendia ailesinden “yönetici, asker, ihtilalci, papaz, müzisyen, kaşif” gibi sıfatları olan insanlar mevcuttur. Fakat Macondo'nun yeni çağı diye adlandırdığımız bu süreç bittiğinde yukarıdaki kişilerin sıfatları da doğrudan değişmiştir. Bu da Macondo'nun gerekliliklerinin değişmesiyle alakalı olmuştur. Aslında bu değişimi de dünya tarihiyle paralel görebilmemiz mümkündür. Dünyada siyasi süreç değişmiş, bu da değişmeden evvel ki kavramları eski-leştirmiştir.

Macondo, Albay Aureliano Buendia'nın 17 oğlundan birisi olan Aureliano Rosaria'nın bölgeye tren yolu getirtmesiyle Macondo siyasi sürecinin değişmesini de başlatmıştır. Bu değişim süreci tren yolunun akabinde bölgeye gelen turist akınıyla başlamış ve gelen İngiliz turistlerden birisi buranın muzlarını çok sevmiştir. Bu olaydan sonra Macondo'da bir muz şirketi kurulmuştur ve kontrol muz şirketine geçmiştir. Ben bu olayı dünyadaki Sanayi Devrimi'nin Macondo'ya yansıması olarak görüyorum. Macondo'da fabrikanın kurulması, muhafazakâr olsun, ihtilalci olsun hepsinin eski birer kahraman olarak anıl-

masına sebep olmuştur. Yönetici sınıflar, şirketin direktiflerinde hareket etmiştir. Papazlar siyasi üstünlüklerini yitirerek geri çekilmiştir. Kaşifler serseri olarak anılmaya başlanmıştır. Yeni çıkan ihtilal hareketleri düzeni bozmaya yönelik hareketler olarak görülmüş ve bu kimseler komünist olarak adlandırılmıştır. Hatta bu gruplardan birisi muz şirketi önünde eylem yaparken, askerler tarafından öldürülerek trenle bir yere atılmıştır. Bu saldırıdan tek kurtulan isim Jose Arcadio (Jose Arcadio Buendia'nın torunun torunu) olmuştur.

Bu göçler Macondo'ya önce görünür fayda sağlasa da daha sonradan Macondo'nun yıkılması ve yozlaşmasına neden olmuştur. Bu göçlerin son halkası olan muz şirketi göçleri bittiğinde Macondo'nun cazibe merkezliği de son bulmuş ve Macondo göç alan yerden göç veren bir yer haline dönüşmüştür. Macondo'nun bu göç veriş kitapta Aureliano (Jose Arcadio Buendia'nın torunun torunun oğlu)'nun kütüphane arkadaşlarının teker teker oradan ayrılması olayıyla sunulmuştur. Zaten bu olayın akabinde Aureliano ve Amaranta Ursula'nın tek başına evde kalması şehrin yalnızlığına da yapılan bir göndermedir. Ben bu olayı tarihte geç antikçağda polis tipi kentlerin terkedilip şehirlerin kurulmasına oldukça benzetmişimdir. Amaranta Ursula'nın ölümü ve Aureliano'dan olan çocuğunun karınca kolonisi tarafından yenilmesi Buendia ailesinin bitmesine, aynı zamanda Macondo'nun da bitmesine yol açmıştır. Sonuç olarak; Macondo bölgesinde değişimlerde her zaman adı bulunan Buendia ailesi üyeleri her gelecek nesilde şehirle paralel olarak değişimlere uğramıştır. Aile bireylerinin gidişatını biraz Darwin kuralına benzetebilmemiz de mümkündür. Tek farkı evrim aşamalarında Darwin'in son olarak bahsettiği günümüz insanın ötesinde bir insan figürünün de Gabriel Garcia Marquez tarafından sorgulanmasıdır. Bu tabloda kalan figür (Aureliano) medeniyeti geliştirecek fırsatlara sahip olamadığı için neslinin tükenmesi karşısında da çaresiz kalmıştır. Bir nevi doğal koşullara uyum sağlayamamıştır. Kitabın özellikle bu kısmı bir tarihi paralellikten çıkıp geleceğe dair bir kehanetin Marquez tarafından işlenmesi olarak görülmelidir.

Şehir ve insan iç içe bir yapıda sergilenmiştir. Medeniyeti insan geliştirmiştir, insanı medeniyet değiştirmiştir. Ve yine insanın bitişi medeniyetin, medeniyetin bitişi de insanın bitişi anlamına gelecektir.

Kitabın son cümlesi de bu bitişin doğurduğu sonucu bizlere sunar. Sizi o cümleyi okumak için bırakıyorum ve yazımı burada noktalıyorum.

“Çünkü yüzyıllık yalnızlığa mahkûm edilen soyların, yeryüzünde ikinci bir deney fırsatları olmazdı.”

YÜZYILLIK YALNIZLIK

SEN YİNE BİR DÜŞ GÖRDÜN NERİMAN

Nihan Özkoçak

**İstediğin kadar kabullenme,
sen de herkes gibi yalnızsın
Neriman.**

İstediğin kadar kabullenme, sen de herkes gibi yalnızsın Neriman. Kendine bir düş yaratırsın, sonra dünyadaki en kötü şey olur. Zehirli bir sarmaşıktan çiçek açmasını dilersin hep. Sen yine bir düş gördün Neriman. Hava ne güzeldi gitmen gerektiğinde. Yüzüne çarpan o esintiyi sevemezsin bir daha. Kalk şimdi at üstündeki kırıntıları, yapabilirsen.

Cebinde en son gittiğiniz sinema biletini buldun bir keresinde. Aklının içi sızladı. Dönüp annene sordun. “Yine gelsen dünyaya, babamla evlenir miydin?”, “Evlenmezdim,” dedi annen. “Nasıl biriyle evlenirdin?”, “Evlenmezdim,” dedi annen. Güvendiğin son sevgi de yok oldu içinde.

Arabalar bir bir geçti yanından. İnsanlar geçti, insan dolu otobüsler. O geçti. Sen dedeni düşünüyordun o sırada. “Ben büyüyünce kızıl derili olacağım.” dediğin günden beri renkli tüyler getirip durmuştu sana. Saçlarına takıp hepsini, bağıra çağıra dans ettiğinde çocukluğunun en güzel düşünüyü gerçekleştiren adam yanı başındaydı sanki. Keşke her düş kaybolduğunda zihinde oluşan boşluklardan da bahsetseydi. O zaman belki o tüylerden bir düş kapını yapardın kendine. Kapanı takılan tüm kötüler gün doğduğunda yok olurdu. Sen onu hiç tanımamış olurdun.

Bir tren düdüğü duydun zihninde. Babanın elini tutuyordun. Rayların iç gıcırdatan sesi kulaklarında çınladı. Öptü seni alnından. “Üzülme yok. Sen beni özlemeden ben geleceğim,” dedi. Acımasız, kısa ve yoksul bir terk edilişti. Bundan

sonra sevdiğin kimsenin gitmesine izin vermeyecektin. Hiçbir çerçeve çıkmayacaktı aslı durduğu duvardan. Böylece fotoğrafları, duvarda bıraktıkları izlerinden hatırlamaya çalışmıyacaktın. Sen o gün bir karar verdiğinde Neriman, annen limon çekirdekleri dikti saksiya. Hayat devam etti.

İçerideydi. Ona baktın sezdirmeden. Sana yüklediği tereddütleri görmemişti. Üst üste neleri dizmiştin öyle? “Merak etme,” demiştin, “Bunları aklımın çekmecelerine koyacağım. Her birini kilitleyeceğim sonra.” Anahtarı cebine koydun. “İstediğimde açacağım çekmeceleri,” demiştin. Ona bakmıştın sezdirmeden. İçerideydi. Seninle kalsın diye içinde tuttuğun her şey birikmişti aslında. Sakince durmuşsun balkonda. “Daha zamanı değil. Bekle. Daha değil.” O zehrini akıtıyordu bedenine, sen her gün su veriyordun yeşerip büyüsün diye. Defalarca unutmayı seçtiğin bir düşün içinde bir defa daha onu istediğin için kim lanetleyebilirdi seni, senden başka?

Bir gün oldu ve senin gitmeni istedi. O sırada annen evinde oturmuş ikinci çayını yudumluyordu, kedin yatağında güzel bir uykudaydı, alt katta oturan yaşlı kadın çiçeklere su veriyordu. Tahtaları eskimiş, kapısı gıcırdayan evin yerlerinde iz bırakmıştı tekerlekli bavulun. Meşeler, karaçamlar ve ardıçlar teker teker yok oldu. İndiğin asfaltlı yol yavaşça çatırdadı. Arkana baktın. Binalar kayboldu. Senin limon çekirdeği dikecek gücün hiçbir zaman olmadı Neriman. Kargaların omuzlarına konuşunu seyrettin. Sonra dünyadaki en kötü şey oldu. Bir sonraki düşü yaratana kadar bu düşten de uyandın.

LANET OLSUN, NE MUAZZAM ŞEY SENİ SEVMEKİ
SEN BENİM AŞKIM, SEN BENİM KIZIM,
SEN BENİM YOLDASIM,
SEN BENİM KÜÇÜK ANNEMSİN..

Nayim

179
e radyoda dinledim:
ih pair. Kocaların
ay öğrendiğim hocar
Bir hayli zaman
mal gençliğimdi
da. Telgraf sakojin
f pay ne garip hi-
in ölü münden
akeme bildirmek
adresine yok.
sabah aşk. Günlük
kuyacağım. Kofon.
kolu ağzına
biyle senaryo
olacak bil-
nott yok
işin değil,
itirmek
kötü. İste
rinden.

İtme seni virmişim
alsa, serdiğim, unandığım da
ada olsa yazdım. Ya, ölümün
leter. İste böyle, ömrün seni sevm
niyetle bulacaklar. Rahmet yok.
Kedim. Fransızcasına aldim. Kara
Kara

Bayan Paşa
İzmir apostoluna N13
Vahit kızı adıyla
1941

Seni düşünmek güzel şey
 ümitli şey
 dünyanın en güzel sesinden
 en güzel şarkıyı dinlemek gibi bir şey.
 Fakat artık ümit yetmiyor bana,
 ben artık şarkı dinlemek değil
 şarkı söylemek istiyorum...

Nâzım Hikmet Ran
Seni Düşünmek

POSTMODERN DON KİŞOT: KAPTAN FANTASTİK

Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır

**“Dünyadasın.
Bunun tedavisi yok.”**
Samuel Beckett

Matt Ross'un yönettiği, başrollerinde Viggo Mortensen ve Frank Langella gibi isimlerin bulunduğu *Kaptan Fantastik* (2016) filmi, Ben Cash'in, 6 çocuğu ile birlikte medeniyetten izole yaşamlarını konu almaktadır. Bu filmde, ebeveynlik ve medeniyetleşmenin en temelde ne olduğu/ne olmadığı sorgulanmaktadır. Ben ve ailesi, kendi doğrularını yaratıp kapitalist yaşam biçimine sırtlarını dönerler ve kendilerine ait bir dünya yaratırlar. Adeta modern yaşama bir savaş ilanı olan bu hayat bizlere yel değirmeniyle savaşan Don Kişot'u anımsatır. Yardımcısı Sancho Panza ile yel değirmenlerine savaş açarak Don Kişot, nasıl ki burjuvaziye kafa tutuyordysa *Kaptan Fantastik* filmindeki Ben ve ailesi tüketim toplumunun öğretilerine karşı olarak farklı bir hayat da mümkündür ütopyası ile hareket etmektedir. Bu bağlamda, Ben çocuklarını egemen sistemin eğitim düzeninden ayrı tutar ve tamamen farklı bir eğitim ile yetiştirir. Ancak eşi Leslie'nin ani ölümünün ardından Ben'in bütün düzeni yerle bir olur ve cenaze işlemleri sonrasında eşinin vasiyeti üzerine cenazenin yakılması için modern dünyaya dâhil olmak zorunda kalır ve böylece filmin temel çatışması başlar. Leslie'nin ölümü ailede bir krize yol açar ve aile içi rollerde savrulmalar görülür. Tıpkı ekonomik sistemlerdeki krizler sonrasında toplumsal çalkantıların meydana gelmesi gibi Ben'in çocukları arasında da otoriteye başkaldırı başlar ve mevcut düzen sorgulanır. Ben'in bu kriz anında, kurmuş olduğu gerçeklik, bir anlamda ütopyası yıkıma uğrar. Dış dünya ile olan etkileşimsizlik hali, birtakım zorunluluklar sonucunda yerini sınırlı da olsa iletişime bırakmaktadır. Alışık oldukları dünyadan ve düzenden tamamen farklı bu hayat biçimi ile sorgulamalar başlar. Bu film net bir şekilde kapitalizm eleştirisi yapmaktadır ve ko-

münist bir yaşamın insanı insan yapacak yegane şey olduğunu ileri sürmektedir. Marksizm'de, sınıflı toplumdaki insanın temel özelliği yabancılaşmasıdır. Sınıflı toplumun yıkılması ise insanlığın özgürlüğünün tam olarak gerçekleştirilmesi demektir. Özel mülkiyetin zamanla ortadan kalkmasıyla üretim araçları topluma ait olacak ve herkesin hoşuna giden faaliyet altında kendini geliştireceği, sabahleyin avlanmak, öğleden sonra balık tutmak, akşam hayvan yetiştiriciliği yapmak, yemekten sonra eleştiri yapacağı bir sınıfsız toplum oluşacaktır. Fakat bugün böyle bir toplum ne kadar imkânlıdır? Veya başka bir ifadeyle ne kadar sürdürülebilirliktir? Bu noktada filmde Ben ve ailesinin kurduğu bu izole hayatın getirdiği zorlukların vurgulandığı ifade edilebilir. Bu noktada özellikle aile meselesinin üzerinde durmakta fayda var. Aileler devletlerin küçük birer yansıması olarak okunmalıdır. Ben ve ailesi alternatif yaşamları ile medeniyete meydan okuyan apayrı bir siyasi yaşamı temsil ederken, daha büyük bir resme adapte olamamakta, bir anlamda dış dünyayla iletişime geçmeyerek yaşadıkları hayat teoride kalmaktadır. Çünkü örgütlenmek yalnızca aile içerisinde filizlenecek bir olgu değildir. Bu örgütlenme daha büyük çapta, işçi sınıfının ayaklanması ile farklı bir siyasa taşınabilir. Ben ve ailesinin yaşamı bu boyutta yalnızca alternatif bir yaşam biçimi olarak kalmaktadır.

Teori ve pratik vurgusu bu çerçevede filmde dikkat çeken önemli bir meseledir. Leslie'nin annesine yazdığı mektupta: **“Harika çocuklar yetiştiriyoruz, bu hayatımızla yalnızca düşünmüyor harekete de geçmiş oluyoruz.”** vurgusu filmde gerçekten geçerli midir? Öncelikle şunu hatırlamakta fayda var, Marx: **“Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yo-**

rumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir.” demektedir. Fakat Ben ve ailesinin dünyayı değiştirdiği iddia edilebilir mi? Zaten filmin sonunda da bir şekilde modern yaşama adapte olmaktadırlar. Bu noktada önemli olanın sistemin dışına çıkmak değil, sistemin çarklarını değiştirmek olduğu ifade edilebilir.

Diğer bir yandan filmde ısrarla üzerinde durulan eğitim ve medeniyet meselesi birkaç kanaldan aktarılmaktadır. Ben ve ailesi avcılık ile hayatlarını sürdürürken, modern dünyada paketlerde satılan tavuklar ve etler vardır. Bu paketlerde satılan ürünler, hatta işlenmiş ürünler masum mudur? Giderek daha fazla yabancılaşarak ve daha az düşündüğümüz dünya, “Yemek masasındaki tavukları siz mi avladınız?” sorusuyla ortaya konulmaktadır. Burada mesaj: Daha vahşi olan gereksiz tüketimdir, avlanmak değildir.

Ben'in hayata geçirmeye çalıştığı ve çocuklarına öğrettiği etik anlayışı, bir noktada anarşist ahlak anlayışını yansıtmaktadır. Anarşist etik anlayışının temelini oluşturan, bir insanın etik duyularının kendisi tarafından geliştirilmesi gerekliliği, Ben'in yaşamında somutlaşmaktadır. Toplumsal ve Viktoryen etiğin reddi kısa vadede Ben ve ailesine geniş bir hareket alanı sağlasa da aile için kriz dönemlerinde mevcut durumu korumak pek mümkün gözükmemektedir. Günümüz kapitalist dünyasında, tamimiyle farklılaşmak ve toplumsalın dışında kalmak mümkün gözükmemektedir. *Kaptan Fantastik* filmi de bir noktada bu sorgulamayı yapmaktadır. Öğretilen ve genel kabul görmüş yaşam şekli mutlak mıdır? Weber'in tabiriyle: "Bu demir kafesten çıkış yok mudur?"

Kaptan Fantastik, filminin bütününe bakıldığında Ben ve ailesinin kurmuş olduğu alternatif yaşamın görece başarısızlığı, içerisinde pasifizm imgeleri de barındırmaktadır ancak böyle bir karşı çıkışın denemeye değer olduğu da kabul edilmelidir. Madalyonun iki yönüne de bakıldığında, Ben ve ailesinin karşı çıkışı ve alternatif bir yaşamı sürdürme çabaları romanist ütopiyaları anımsatırken, yüzleşmiş oldukları gerçeklik ve ütopiyalarının yıkımı akıllara Bertolt Brecht'in “Kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbirimiz.” sözünü getirmektedir. Sistemin bütünüyle, etkili bir niceliksel bütünlük kurmadan savaşmaya kalkışmak bir bakıma Don Kişorluk'tan öteye gide-memek demektir. Ben ve ailesinin içine düşmüş olduğu durum da filmin geneline bakıldığında bunun altını çizmektedir.

Tüketen, çarkların arasında un ufak eden kapitalist düzenin dayattığı değerler sistemiyle mücadele etmenin yolu, yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere etkili bir örgütlenmeden geçmektedir. Nihayetinde insan toplumsal bir varlıktır ve toplumsal alana dair değişimler örgütsel eylemleri gerektirmektedir. Ben ve ailesinin durumu bu noktada toplumdan gönüllü izo-

lasyon olarak nitelendirilebilir. Ancak bu izolasyon, beraberinde toplumsalı atomize etmek tehlikesini de getirmektedir. Atomize olan bireyler, yalnızlığa ve eylemsizliğe daha fazla yönlenecekleri için egemen düzen, kendisini rahatlıkla yeniden üretebilecektir. Nihayetinde kapitalist sistem, farklılaşan, marjinalleşen öğeleri de kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilecek bir yapıya sahiptir.

68 kuşağı hareketleri ve "Çiçek Çocuklar" döneminde sisteme bir başkaldırı olarak görülen yırtılmış jean pantolonlar giymek, günümüzde kapitalist bir moda formu olarak yerleşmiş olup sistemin bir bileşeni haline gelmiştir. Dolayısıyla hakim düzenle mücadele ederken marjinalleşip istenilmeyen “ötekî” olmamak adına örgütlü bir toplumsal koalisyon ciddi derecede önem arz etmektedir. Ben ve ailesinin durumuna tekrar dönecek olursak, mevcut egemen düzenle girilen bu tarz bir mücadele, pasifizmin ve düzene teslimiyetin de bir noktada önünü açmaktadır. Böylesi bir tavır ise kapitalist yaşamın “sen biricik ve özelsin”, “farklısın” dayatmasını hatırlatır. Zira bireyselleşmek demek yalıtılmış, kabuklarına çekilmiş insanlar demektir. Daha büyük bir örgütlenmenin önündeki en temel engellerden birisi olan bu düşünce Ben ve ailesinin farklılıklarını/sisteme meydan okuma biçimlerini yüceltmemeleri arkasındaki benmerkezci düşüncenin ayak sesleri olarak okunabilir.

Ben ve ailesinin yaşamının Don Kişot'la olan ilişkisine tekrar baktığımızda teorik bilginin pratik alandaki iflası meselesi ortaya çıkmaktadır. Don Kişot da şövalyeliği kitaplardan öğrenmiş ve şövalyeliği dair birçok kitap okumuştur ancak edinmiş olduğu bilgiler gerçek hayatta tam anlamıyla karşılığını bulmamaktadır. Bu noktada Ben ve ailesinin kitaplardan edinmiş olduğu teorik bilgilerin gerçek hayattaki karşılıksızlığı ve yetersizliği durumu da dikkat çekmektedir. Ben ve ailesi, edindikleri fikirler doğrultusunda mikro ölçekli bir toplum yaratmaya çalışmışlardır ancak bu, yel değirmenlerine savaş açan Don Kişotvari bir çabadan öteye geçememiştir. Karl Marx'ın önermesine tekrar döndüğünde ise teorik ve pratik arasındaki ilişki anlam kazanmaktadır. Ben ve ailesi, bir noktada dünyayı yorumlamakla yetinip bireysel reçeteler yoluyla kurtuluşu aramaktadır. Ancak bu çaba örgütlü bir harekete dönüşmediği sürece, bu durum bir sanrıdan öteye geçemeyecektir.

Özetle ifade etmek gerekirse, sistemin çarklarının dışına çıkmak hiçbir şey ifade etmez. Önemli olan iletişime geçmek ve “medeniyet” olarak adlandırdığımız bu vahşi dünyanın eşitsizliğine hep beraber meydan okumaktır. Bu bağlamda, evet elbette aile çok önemlidir ve fakat daha büyük sınıf ayaklanmaları ancak ve ancak sistemi değiştirecek yegâne şeydir.

İNSANI BEYAZ PERDEYE AKTARMAK:

ANTONIE DOÏNEL KARAKTERİ ÜZERİNDEN SİNEMA SANATI HAKKINDA UFAK BİR İNCELEME

Burcu Keskin

**"SANIRIM ONU YARATAN İNSANI İFADE ETTİĞİ SÜRECE
HER ESER İYİDİR" - Orson Welles**

Sanat dünyasının paradokslarından biri olarak sayılabilecek 'yaratıcı-yaratılan eser' ilişkisine baktığımızda, her eserin yaratıcısından bir şeyler taşıması gerekliliği genel bir kanı olarak karşımıza çıkar ve buna ek olarak, Monaco'nun da savunduğu üzere; "Sanat eseri bir kez tamamlandığında, artık bir anlamda bağımsız bir yaşam sürer." düşüncesi yer alır. Özgünlüğü ve biricikliğiyle tanımlanan sanat eserleri, çetrefilli kabul görme sürecinde ve daha sonrasında yaratıcılarından farklı serüvenlere dâhil olacaktır.

Bir kurmaca dünya yaratmak sanılanın aksine hayal kurmak kadar kolay bir çalışma değildir. Syd Field'in bahsettiği üzere, bir dünya yaratmak öncelikle konunun belirlenmesi ve sonrasında karakterin inşasıyla devam eder. Field, bir yazar ve yarattığı karakter arasındaki ilişkiyi şu şekilde formalize eder; bir yazar oluşturacağı karakteri iyi tanımalı, karakterinin doğumundan itibaren yaşadıklarından haberdar olmalı, ailesiyle ilişkilerini iyi çözümlemeli, psikolojisini anlamalı, karakterin kendisiyle konuşmasına ve istediğini yapmasına izin vermelidir. Kısacası; oluşturulan karakterin kendi kaderini belirlemesi ve kendi gerçekliğini yaratması gerektiğini savunur. Kendini tamamlamış bir karakter, hikâyenin sorunsuzca ilerlemesini sağlayacaktır. "Karakter aksiyondur."

Sinemada aksiyon, karaktere bağlı olabileceği gibi kamera ve kurgu gibi birçok diğer etmene bağlıdır. 19. yy sonlarına doğru icat edilen sinema, her ne kadar mucitleri tarafından geçici bir eğlence olarak görülse de günümüzde kendini bir sanat dalı olarak kabul ettirmeyi başarmış ve evrimi süratli fakat zorlu bir süreçten geçmiştir. Belgesel niteliği taşıyan ilk filmler yerini kurmaca dünyalar yaratan filmlere bırakmıştır. 1895 yılında Alfred Clark tarafından kinetoskop ile çekilmiş olan *The Execution of Mary, Queen of Scots* adlı kısa film, karakter içeren ilk filmlerden biri olarak sayılmaktadır ve bunu Melies'in 1900 yılında çektiği "Joan of Arc" adlı filmi izlemektedir. Sinemada karakter yaratımı, ilk filmlerde biyografik temellere dayansa da 1910'lu yıllarda Charlie Chaplin'in ortaya çıkmasıyla farklı bir alana taşınmıştır.

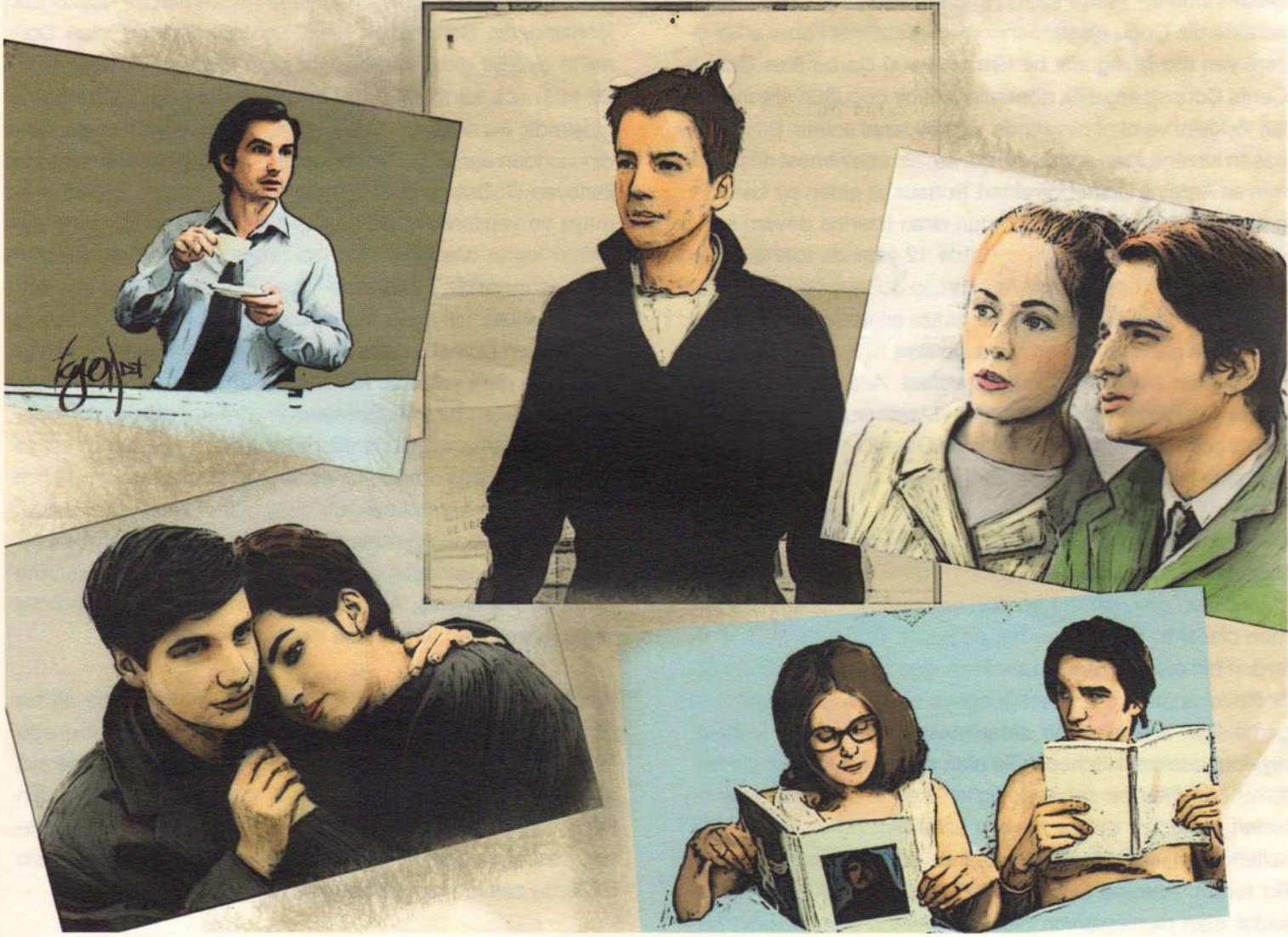
Charlie Chaplin, sinemaya teknik ve anlatı açısından birçok

yenilik getirmesiyle birlikte yarattığı karakter olgusuyla diğer filmlere örnek olmuş ve olmaya devam etmektedir. Alkolik babasının terk etmesinden ve annesinin akıl hastanesine yatmasından sonra sokaklarda yaşamaya başlayan Chaplin, çocukluğunu dilencilik yaparak geçirdi. Truffaut'a göre; "Chaplin kovalamaca filmlerini çekmek için Keystone'a girdiğinde music-hall'deki iş arkadaşlarından daha hızlı ve daha uzağa koşacaktı, çünkü açlığı tasvir eden tek yönetmen o değildi, ama açlığı bilen tek yönetmendi ve 1914 yılından itibaren bobinler yayılmaya başlandığında dünyadaki tüm seyirciler bunu hissedecekti." Chaplin, kendi hayatını sarkastik bir şekilde ele alıp yarattığı karakteriyle, Welles'in de bahsettiği gibi eserine kendinden bir şeyler katmayı başarmıştı. Fakat, ortaya çıkan Charlie Chaplin karakteri, Chaplin'e ne kadar bağlıydı?

Chaplin büyük bir hızla dünyaya yayılırken patlak veren I.Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında, sinemada çeşitli değişimler meydana geldi ve 1940-1950 yılları arasında sinema birçok yenilik geçirmiş olarak karşımıza çıktı. Ses kullanımında uzmanlaşmış ve renkli filmlerle denemeler yapılmaya başlanmıştı. Bu sırada Hollywood, Hitchcock ve Welles gibi yönetmenleriyle büyük bir başarı sağladı. O dönemin büyük yönetmenlerinin filmlerinde artık olay örgüsü bir bütün olarak sunulmakta ve karakterler derinlemesine analiz edilmekteydi. Sesin ve renkli filmlerin gelmesiyle gerçek dünyaya bir adım daha yaklaşan filmlerde, teatral oyunculukların bir kenara bırakılmasıyla karakterler yüzlerini insani gerçekliğe döndüler.

Sinemada sadeliğe gidişin, İtalyan Yeni Gerçekçiliğiyle başladığını savunabiliriz. Deleuze'e göre; "Eski gerçekçiliğin doğru yapmasına karşıt olarak, yanlış yapmak Yeni Gerçekçiliğin bir göstergesi haline gelir." Sinemada karakter, her ne kadar insana indirgenmeye başlansa da, İtalyan Yeni Gerçekçiliğine kadar bunu tam anlamıyla başarabilmiş sayılmaz. Deleuze'ün de bahsettiği gibi, her anlatı öğretici olmak zorundadır ve bu karakterleri doğru olanı yapmaya zorlar. İnsan doğası gereği, her zaman doğru kararlar verebilen bir canlı olmadığından dolayı beyaz perdede izlediğimiz kahramanın gerçekliği bu nedenle hep bir şekilde eksik kalmıştır. İtalyan Yeni Gerçekçi sinemasında, karakterler hata yapmaya yakındır. Kıskançlıkları, kararsızlıkları ve diğer insani duyguları düzeltilmesi gereken yanlışlar gibi bir bakış açısıyla sunulmamakta, sadece gözlemlenilmektedir.

Bir başka kalıplaşmış anlatı kuralı, anlatılan şeyin cazip ve takip edilebilir kılınması adına çatışmalar yaratmaktır. Bu anlatı kuralı, sinemadaki karakterlerin başına gelen bir olaydan ötürü serüvenlere atılmasını mecbur kılar. Christopher Vog-

ler'in yarattığı şemaya göre; Kahramanlarımız sıradan dünyasından çağrılan maceraya atılmak adına ayrılır ve bu yolda çeşitli sınavları geçerek kazandığı ödülüyle sıradan dünyasına geri döner. Elbette ki, günlük hayatlarımızda dahi inişli çıkışlı zamanlar olmaktadır. Fakat, Hitchcock'un dediği gibi; "Gerçek zamanla filmsel zaman arasında bir ilişki yoktur, ikisi aynı şeylerdir." Bu durum, sinemadaki kahramanları sürekli bir macerada devinen insanlar olarak resmeder. Böylelikle, film diegesisi ve kahramanların hayatları bizim sıradan dünyamızdan uzaklaşır. Çok az filmde kahramanların uyuduğu, yemek yediği veya duş aldığı görülür. Bu sahnelerin gerçekleşmesi için, o uzamlarda bir aksiyon ya da önemli diyaloglar bulunması gerekmektedir. Film bağlamında, karakter seyircinin ilgisini daima kendinde tutabilmek için sürekli olarak bir aktivitede bulunmak zorundadır.

Bu noktada, Fransız Yeni Dalgası sinemaya yeni bir boyut kazandırmıştır. Yeni Dalga sineması İtalyan sinemasından aldığı sadelik ve kurduğu yeni anlatı biçimi sayesinde, sinema-

yı daha gerçekçi kılmayı başarmıştır. Bir ayrıcalık olarak, Jean-Luc Godard'ın deneyimlediği filmsel zamandaki kopukluklar, karakterlerin davranışlarındaki absürtlükler, olay örgüsündeki sapmalar bizi filmle özdeşleştirmekten kopararak bir film izlediğimiz kanısına vardır. Böylece, filmdeki karakterlerin kendi gerçeklikleri içerisinde tutarlı oldukları varsayılabilir. Özellikle, Godard'ın sıfıra dönüş filmleri olarak kategorize edilen son filmlerini; insanı beyaz perdede olduğu gibi aktaran nadir filmlerden birkaçı olarak kabul edebiliriz. Fakat, bu filmlerdeki farklı anlatı biçimlerinden yararlanılarak oluşturulan film diegesisi, insana indirgenmiş kahramanların birer kurmaca dünyaya ait karakterler olarak görülmesini zorlaştırıyor.

Yeni Dalga'nın bir diğer büyük yönetmeni François Truffaut; bu gerçekçiliği yakalamak için farklı birkaç yöntem seçer. Truffaut'nun yönetmenlik kariyeri, eleştirmenler tarafından; türler hakkında deneyimlemeler yaptığı filmleri ile alter egosunun yansıtıldığı Antoine Doinel'in öyküsünü anlatan filmleri olmak üzere ikiye ayrılır. Antoine Doinel, 400 Darbe ile karşımıza

çıkan ve Jean- Pierre Leaud'nun canlandırdığı bir kurmaca karakterdir. Çoğu eleştirmenin ve Truffaut'nun kabul ettiği üzere yarı oto-biyografik bir film olan *400 Darbe* (Les Quatre Cents Coups); ergenlik dönemindeki bir çocuğun ailesiyle olan ilişkisini ve okul hayatında yaşadıklarını anlatır. Büyük bir başarı kazandıktan sonra, bir devam filmi çekilmesi düşünülmeyen Antoine Doinel karakteri Truffaut'ya giden bir kısa film projesi ve Jean Pierre Leaud'nun ısrarı üzerine devam eder. *Antoine ve Colette* adlı kısa filmde 12 yaşında islahevinden kaçmış olarak bıraktığımız Antoine, iş bulmuş ve sosyal hayata sahip olmuş bir şekilde karşımıza çıkar. Âşık olduğu kızı elde etme çabalarını izlediğimiz bu kısa film, sonrasında yerini *Çalınan Buseler'e* (*Basiers Voles*), *Aile Yuvası'na* (*Domicile Conjugal*) ve *Kaçak Aşık'a* (*L'amour en Fuite*) bırakır ve biz çocukluğunda yakaladığımız Doinel'i olgunluğuna kadar takip ederiz.

Üvey bir baba, ilgisiz bir anne ile büyüyen ve okul hayatında başarısız olup Balzac'a sığınan Truffaut, Chaplin üzerine söyledikleri gibi, elbette bu durumları en iyi yansıtan yönetmen olacaktır. *400 Darbe*, her ne kadar Truffaut'nun ilk filmlerden biri olsa ve yapı olarak Jean Vigo'nun *Hal ve Gidiş Sıfır* filmini andırsa da, yarattığı dünya ve kurduğu diyaloglarla gerçekliğin adeta birebir aktarılmasını sağlamıştır. Truffaut, diyalog yazımını Hitchcock ile olan röportajlarında şöyle betimler "Anahtar bir sahneyle ilgilenirken önce oynayacak olanları toplar ve onlara olayları anlatırım. Sonra da onların kullandıkları sözcüklere dayanarak konuşmaları yazarım." Bu tutum, Antoine Doinel'in *400 Darbe*'den *Kaçak Aşık'a* kadar olan diyaloglarının hiçbirinin teatral olmamasının nedenini açıklar. Aynı zamanda, en iyi metod oyuncularından biri olarak sayılan Jean Pierre Leaud'nun hayat öyküsü, Doinel ile dolayısıyla Truffaut'yla paralel bir çizgi üzerinde ilerler. Çok zor ve yalnız bir çocukluk geçiren Leaud, gazetede gördüğü ilan üzerine gittiği seçmelerde Truffaut ile tanışmış ve Antoine Doinel'i canlandırmaya hak kazanmıştır. Bu noktadan baktığımızda, beyaz perdede izlediğimiz Antoine Doinel'in birebir olarak insana indirgenmiş durumu pek şaşırtıcı gözükmez. Chaplin örneğinde olduğu gibi, Doinel yaratıcısından ve canlandırıcısından bir şeyler kazanmıştır ve bunu seyircisine tam anlamıyla yansıtmaktadır. Peki, Chaplin için sorduğumuz soruyu tekrar edersek, Antoine Doinel yaratıcısı ve canlandırıcısına ne kadar bağlıdır ?

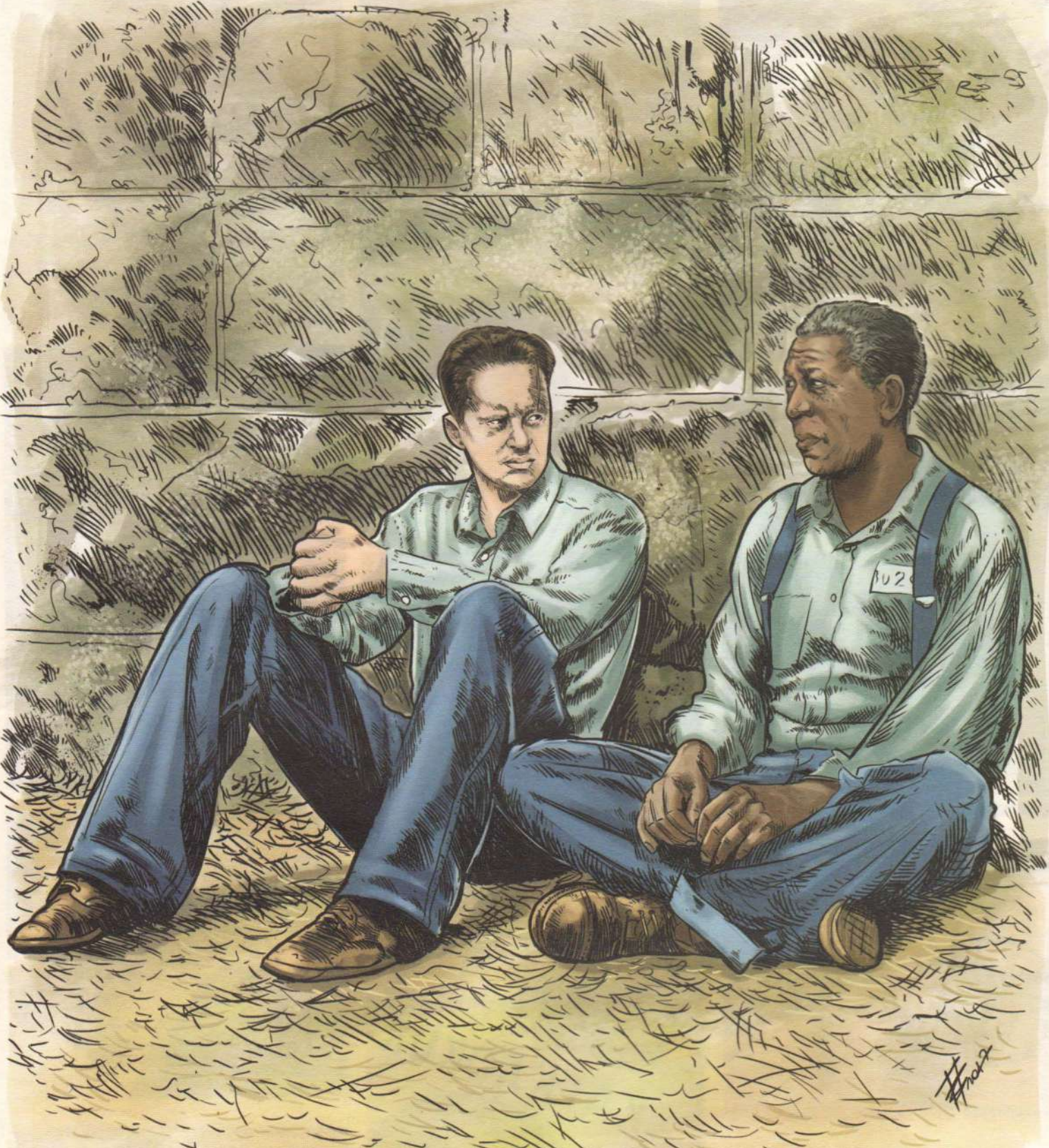
Antoine Doinel artık kendi serüvenine sahiptir. Her ne kadar oto-biyografik temelli olsa da, Syd Field'in bahsettiği üzere bir karakter inşa edilmiştir ve o artık kendi kaderini belirleme konusunda özgürdür. Bu durum, *Çalınan Buseler* sonrasındaki filmlerin Truffaut'nun hayat öyküsünden ayrılmasını açıklar niteliktedir. Yaratılan Antoine Doinel karakteri, anne fi-

gürü eksikliğinden dolayı kadınlara her zaman bir düşkünlük içerisinde. Sorumluluk alma konusunda zayıf olan Doinel'in evliliğe gidiş sürecini yansıtan *Çalınan Buseler* filmi, bir kurmaca karakter olan Doinel'in gerçekliğini yaratan ilk girişimdir. Bu noktada, Doinel artık yaratıcısından ve canlandırıcısından ayrılır. Bu filmde genç bir dedektif olma yolunda ilerleyen Doinel, aynı zamanda kendi hayatının izlerini aramaya ve yapılandırmaya başlar. Nitekim filmin sonunda evlenme kararı alacaktır. Aynı zamanda, bu filmdeki meşhur ayna sahnesinde Truffaut bize, arka planda İngilizce diyaloglar dönerken bir ayna karşısında sevdiği kadınların ismini tekrarlayan Doinel'i, daha sonra kendi ismini de bir trenin uzaklaşma ritmi şeklinde tekrarladığı uzun bir sekans halinde gösterir. Zaten bir yabancılaştırma yöntemi olan ayna karşısında konuşmanın, filmin dili dışında duyduğumuz bir dil ve trenin uzaklaşma ritmiyle birleşmesiyle Doinel tamamıyla film diegesisinden koparılabilir, bir birey olarak karşımıza çıkarılır. Bu sahne, sıradanlığın birebir temsiliyle, beyaz perdede insana en çok yaklaştığımız andır. Seyirci, bir bütünleştirme halinden koparılmış, Antoine Doinel'in varlığını kabul etmiş ve bir gözetleyen konumuna geçmiştir.

Antoine Doinel filmleri, edebiyatta karşılaştığımız bir alt tür olan durum öykücülüğünün sinemaya girişi olarak kabul edilebilir. Beş filmde de, Doinel'in başına büyük bir maceraya atılmasına neden olacak durumlar gelmez. Doinel okuldan kaçır, ceza alır, askeri hapisneden kaçır, aşık olur, kaybeder, dostlarına borç verir, hırsızlık yapar, baba olur, aldatır. Bu filmlerde zaman, gerçek zamanla eşdeğer akar.

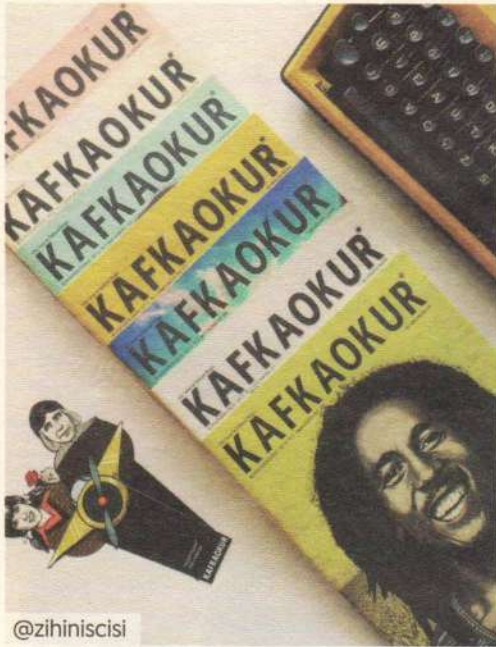
Büyük maceralar peşinde koşan ve her zaman doğruyu yapmak zorunda olan Hollywood karakterleri karşısında, İtalyan sinemasında yakaladığımız hatalar yapabilen buna rağmen yine bir olay çerçevesi içerisinde devinen kahramanlarımızın aksine beyaz perdede en çok insana ulaştığımız iki karakterden biri olan Antoine Doinel, Chaplin ile bu konumunu paylaşmaktadır. Doinel'in aksine Chaplin, filmlerinin büyük çoğunluğunun sessiz ve siyah beyaz olmasından dolayı, gerçekçilikten ve insana yaklaşımdan bir nevi yoksun olarak, çoğu sinema eleştirmeninin kabul ettiği üzere tam anlamıyla bir sanat eseri olarak karşımıza çıkar. Antoine Doinel ise insanın beyaz perdeye birebir yansımasıdır.

*Antoine Doinel filmleri, günlük yaşamımızdaki iletişimin temel taşı olarak bilinen selamlaşmanın en çok tekrar edildiği filmlerdir. Yukarıda bahsedildiği üzere anlatıyı akıcı kılmak adına günlük yaşantımızın pek fazla dâhil olmadığı film dilinde, bu tarz bir yaklaşımı Antoine Doinel'in insana indirgenmesinde önemli bir etken olarak kabul edebiliriz. -Salut, Antoine !

**"Unutma Red, umut iyi bir şeydir.
Belki de en iyisi, ve iyi şeyler asla ölmez.."**

Esaretin Bedeli 1995

@zihiniscisi

@derya_uenal

@pin_art__

@feraykrl

@justtbook

@nesgocur

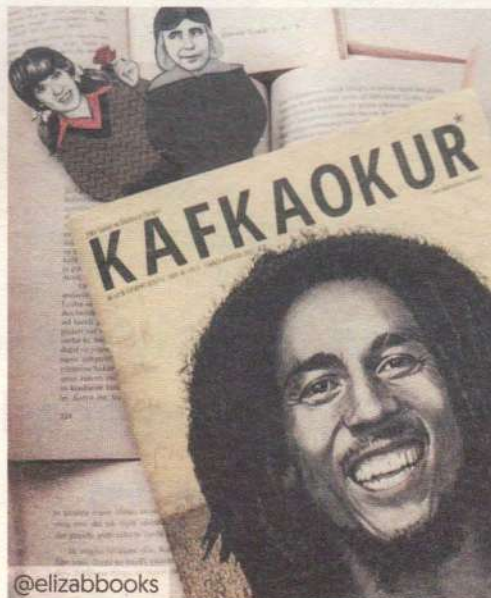
@nuriyebazkaya

@senafzkaya

@pnrphotographs

@elizabethbooks

@zynp2334

@baharylcn

KAFKADÜKKÂN

KAFKAOKUR Dergisi ürünlerine

www.kafkadukkan.com

adresinden ulaşabilirsiniz.

aşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine...

Nâzım Hikmet Ran